

Projekt

z dnia 19 lutego 2026 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR XXV/.../2026
RADY GMINY MICHAŁOWICE**

z dnia 26 lutego 2026 r.

w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2026-2028.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt. 6a, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz.U. z 2025 r. poz. 1153, 1436), art. 176 pkt. 1, art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2025 r. poz. 49) Rada Gminy Michałowice uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się „Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2026-2028”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Michałowice.

§ 3. Traci moc Uchwała Nr XXIII/180/2025 Rady Gminy Michałowice z dnia 23 grudnia 2025 r. w sprawie zmiany uchwał dotyczących gminnych programów: wsparcia rodziny oraz przeciwdziałania przemocy domowej

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2026 r.

Przewodnicząca Rady Gminy
Michałowice

Katarzyna Dyląg

Michałowice 2026

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2026–2028

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	3
2. Przemiany współczesnej rodziny polskiej	5
3. Diagnoza sytuacji rodzin oraz wsparcia im udzielonego na terenie gminy Michałowice	6
3.1. Charakterystyka demograficzna	7
3.2. Wsparcie finansowe i pozafinansowe dla rodzin z dziećmi	10
3.2.1. Wsparcie w ramach systemu pomocy społecznej	10
3.2.2. Wsparcie w ramach systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej	14
3.2.3. Świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego	17
3.2.4. Specjalistyczne poradnictwo i interwencja kryzysowe	19
3.3. Wsparcie w ramach systemu edukacji	21
3.4. Pozostałe formy wsparcia	25
4. Zasoby lokalne wspierające rodzinę i dziecko	34
5. Analiza SWOT	36
6. Podstawy prawne i powiązania Programu z gminnymi dokumentami strategicznymi	39
7. Cele i zadania Programu Wspierania Rodziny	40
8. Harmonogram realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2026– 2028	41
9. Podmioty realizujące działania w ramach Programu	45
10. Finansowanie Gminnego Programu Wspierania	46
11. Monitoring i ewaluacja Programu	46
12. Podsumowanie	47

1. Wprowadzenie

Rodzina stanowi podstawową i naturalną wspólnotę społeczną, będącą pierwszym i najważniejszym środowiskiem rozwoju człowieka. To w rodzinie kształtowane są postawy, normy społeczne, system wartości oraz kompetencje niezbędne do prawidłowego funkcjonowania w życiu społecznym. Rodzina pełni szereg doniosłych funkcji, zarówno z perspektywy jednostki, jak i całego społeczeństwa, w szczególności funkcję prokreacyjną, opiekuńczo-wychowawczą, socjalizacyjną, materialno-ekonomiczną, emocjonalną oraz kulturotwórczą. Prawidłowo funkcjonująca rodzina zapewnia dzieciom poczucie bezpieczeństwa, sprzyja ich harmonijnemu rozwojowi oraz przygotowuje do samodzielnego i odpowiedzialnego życia.

Owa doniosła rola rodziny sprawia, że dbałość o jej dobrą kondycję, stabilność i prawidłowe funkcjonowanie stanowi jeden z kluczowych obszarów działań państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego. Wsparcie rodziny realizowane jest poprzez system rozwiązań prawnych i instytucjonalnych, których celem jest tworzenie warunków sprzyjających jej rozwojowi oraz udzielanie pomocy w sytuacjach kryzysowych. Wyrazem tej troski jest funkcjonowanie systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, a także programów ukierunkowanych na ochronę dziecka i wzmacnianie kompetencji rodzicielskich.

Wyrazem troski o tworzenie optymalnych warunków do powstawania i rozwoju rodziny w ramach usystematyzowanej polityki prorodzinnej jest wprowadzenie i realizacja szeregu aktów prawnych, wprowadzających katalog praw i uprawnień dla polskiej rodziny, poczynwszy od ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1214), poprzez ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2025 poz. 1208), ustawę z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1512), ustawę z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t.j. Dz. U. z 2024 poz. 1576) i ustawę z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i ich rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. z 2024 poz. 1829), na najważniejszej z punktu widzenia niniejszego Programu ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2025 poz. 49).

Rozwiązania systemowe w obszarze wsparcia rodziny uwzględniają zasadę komplementarności i kompleksowości działań, realizowanych przez różnorodne podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny. Na poziomie lokalnym istotną rolę pełnią gminne programy wspierania rodziny, które – obok powiatowych programów rozwoju pieczy zastępczej oraz wojewódzkich strategii – tworzą spójny system oddziaływań. Skuteczna pomoc rodzinie możliwa jest wyłącznie poprzez współpracę instytucji samorządowych, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, systemu oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów działających w środowisku lokalnym.

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2026–2028 stanowi dokument strategiczny określający kierunki działań podejmowanych przez samorząd gminny w zakresie wspierania rodziny. Program jest kontynuacją Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2023–2025 i opiera się na założeniu, że skuteczna pomoc rodzinie powinna być udzielana możliwie wcześnie, już na etapie pojawienia się pierwszych trudności, zanim dojdzie do ich eskalacji i konieczności stosowania bardziej radykalnych form interwencji. Celem głównym Programu jest **wzmocnienie potencjału rodzin zamieszkujących gminę Michałowice poprzez rozwój spójnego, dostępnego i skutecznego lokalnego systemu wsparcia rodziny, sprzyjającego prawidłowemu wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewniającego dzieciom bezpieczne warunki rozwoju.** W ramach realizacji celu głównego wyodrębniono trzy wzajemnie powiązane obszary problemowe, które wyznaczają kierunki działań Gminy Michałowice w latach 2026–2028:

1. **Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie prawidłowego i odpowiedzialnego funkcjonowania rodziny**, w szczególności poprzez działania edukacyjne, profilaktyczne i informacyjne, wzmacniające kompetencje rodzicielskie oraz promujące pozytywne wzorce wychowawcze.

2. **Zapewnienie rodzinom z małoletnimi dziećmi kompleksowego wsparcia**, obejmującego zarówno pomoc finansową, jak i pozafinansową, w tym pracę socjalną, asystenturę rodziny, poradnictwo specjalistyczne oraz interwencję w sytuacjach kryzysowych.
3. **Budowanie i wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia rodzin naturalnych**, opartego na współpracy instytucji, służb i organizacji działających na rzecz dziecka i rodziny, z uwzględnieniem zasobów środowiska lokalnego oraz potrzeb mieszkańców gminy.

W każdym z powyższych obszarów Program określa cele operacyjne, zadania oraz wskaźniki realizacji, umożliwiające monitorowanie skuteczności podejmowanych działań. Dokument zawiera ponadto diagnozę sytuacji rodzin na terenie gminy Michałowice, analizę zasobów lokalnych, informacje dotyczące finansowania Programu oraz zasady jego monitorowania i ewaluacji.

Gminny Program Wsparcia Rodziny dla gminy Michałowice na lata 2026 – 2028 adresowany jest do rodzin zamieszkałych na terenie gminy Michałowice, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Program jest kontynuacją Gminnego Programu Wsparcia Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2023-2025.

2. Przemiany współczesnej rodziny polskiej

Rodzina od wieków stanowi podstawową i naturalną formę organizacji życia społecznego oraz pierwsze i najważniejsze środowisko wychowawcze człowieka. To w rodzinie dokonuje się pierwotna socjalizacja jednostki, kształtowanie postaw, norm społecznych, systemu wartości oraz wzorców zachowań. Pomimo dynamicznych przemian zachodzących w społeczeństwie, rodzina nie traci swojej fundamentalnej roli, choć ulega przekształceniom zarówno w wymiarze strukturalnym, jak i funkcjonalnym¹.

W literaturze socjologicznej i pedagogicznej rodzina rozpatrywana jest dwojako: jako grupa społeczna oraz jako instytucja społeczna. Jako grupa pierwotna charakteryzuje się bezpośrednimi, bliskimi relacjami pomiędzy jej członkami, silnymi więziami emocjonalnymi oraz długotrwałym oddziaływaniem wychowawczym. Jako instytucja społeczna rodzina pełni istotne funkcje na rzecz społeczeństwa, w szczególności funkcję prokreacyjną, opiekuńczo-wychowawczą, socjalizacyjną, ekonomiczną, emocjonalną i kulturotwórczą².

Współczesna rodzina polska funkcjonuje w warunkach dynamicznych przemian społeczno-ekonomicznych i kulturowych. Procesy takie jak urbanizacja, industrializacja, globalizacja, rozwój rynku pracy oraz zmiany technologiczne wpływają na kształt i sposób funkcjonowania rodzin. Szczególne znaczenie mają **zmiany demograficzne, w tym spadek dzietności, wydłużenie średniej długości życia, starzenie się społeczeństwa oraz migracje wewnętrzne i zagraniczne**³.

Jednym z kluczowych trendów jest odejście od tradycyjnego, patriarchalnego modelu rodziny na rzecz modelu partnerskiego. Zmianie ulega układ ról społecznych kobiet i mężczyzn, co przejawia się m.in. wzrostem aktywności zawodowej kobiet oraz większym zaangażowaniem mężczyzn w życie rodzinne i wychowanie dzieci. Proces ten sprzyja egalitaryzacji relacji rodzinnych, jednak jednocześnie może prowadzić do napięć wynikających z trudności w godzeniu obowiązków zawodowych i rodzinnych⁴.

Współczesne rodziny coraz częściej funkcjonują jako rodziny nuklearne, dwupokoleniowe, charakteryzujące się mniejszą liczbą dzieci. Obserwuje się odkładanie decyzji o zawarciu małżeństwa i posiadaniu potomstwa na późniejszy etap życia, a także wzrost liczby związków niesformalizowanych, rozwodów oraz rodzin rekonstruowanych. Zjawiska te wpływają na różnorodność form życia rodzinnego oraz zwiększają złożoność problemów wychowawczych i opiekuńczych⁵.

Istotnym elementem przemian współczesnej rodziny są zmiany w sferze wartości i norm społecznych. **Wzrasta znaczenie indywidualizmu, autonomii jednostki oraz samorealizacji, co może prowadzić do osłabienia trwałości więzi rodzinnych.** Jednocześnie obserwuje się zróżnicowanie systemów wartości w obrębie jednej

¹ Z. Tyska, *Socjologia rodziny*, PWN, Warszawa

² S. Kawula, J. Brągiel, A. Janke, *Pedagogika rodziny*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń.

³ A. Giddens, *Socjologia*, PWN, Warszawa.

⁴ T. Szlendak, *Socjologia rodziny*, PWN, Warszawa.

⁵ K. Slany, *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego*, Nomos, Kraków.

rodziny, co bywa źródłem konfliktów międzypokoleniowych, trudności wychowawczych oraz problemów komunikacyjnych⁶.

W ostatnich latach szczególnego znaczenia nabrał **wpływ rozwoju technologii cyfrowych na funkcjonowanie rodziny**. Nowe media i technologie informacyjno-komunikacyjne zmieniają sposób spędzania czasu, komunikowania się oraz budowania relacji. Choć technologie te mogą stanowić narzędzie wsparcia i integracji, to jednocześnie niosą ryzyko nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych, ograniczenia bezpośrednich kontaktów oraz osłabienia więzi emocjonalnych, zwłaszcza pomiędzy rodzicami a dziećmi⁷.

Nie bez znaczenia pozostają również uwarunkowania ekonomiczne, takie jak niestabilność zatrudnienia, wzrost kosztów utrzymania, trudności mieszkaniowe czy inflacja. Problemy te mogą prowadzić do obniżenia poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego rodzin, zwiększenia poziomu stresu oraz nasilenia sytuacji kryzysowych, w których rodzina nie jest w stanie samodzielnie poradzić sobie z trudnościami⁸.

Współczesna rodzina coraz częściej mierzy się także z **wyzwaniami w obszarze zdrowia psychicznego, zarówno dzieci i młodzieży, jak i dorosłych**. Zaburzenia emocjonalne, problemy adaptacyjne, kryzysy rozwojowe oraz trudności wychowawcze wymagają wsparcia specjalistycznego i systemowego. Wzrasta zapotrzebowanie na poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne i rodzinne realizowane na poziomie lokalnym⁹.

Zwiększona presja edukacyjna, nadmierna ekspozycja na media cyfrowe, ograniczenie bezpośrednich relacji społecznych oraz doświadczenia kryzysowe powodują narastanie zaburzeń emocjonalnych, obniżenie dobrostanu psychicznego oraz trudności adaptacyjne młodych ludzi. Zjawiska te wymagają odpowiedniej reakcji ze strony systemu wspierania rodziny.

Analizując przemiany współczesnej rodziny, nie sposób jednoznacznie ocenić ich wyłącznie w kategoriach kryzysu. Zmiany te mają charakter transformacyjny i są odpowiedzią na przeobrażenia zachodzące w całym społeczeństwie. Jednocześnie jednak niosą ryzyko osłabienia zdolności rodziny do samodzielnego radzenia sobie z problemami, szczególnie w sytuacji kumulacji niekorzystnych czynników społecznych, ekonomicznych i psychologicznych¹⁰.

Zmieniające się uwarunkowania funkcjonowania rodziny powodują, że **coraz częściej mamy do czynienia z rodzinami wieloproblemowymi**, w których współwystępują trudności materialne, wychowawcze, zdrowotne i społeczne. W takich przypadkach niezbędne staje się prowadzenie skoordynowanych, wieloaspektowych działań wspierających, opartych na współpracy różnych instytucji i służb.

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera rola samorządu terytorialnego w zakresie tworzenia warunków sprzyjających wzmocnieniu rodziny, wspierania jej w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz rozwijania lokalnych systemów pomocy, odpowiadających na realne potrzeby rodzin zamieszkujących gminę Michałowice.

⁶ J. Mariański, *Kryzys rodziny czy przemiany form życia rodzinnego*, KUL, Lublin.

⁷ J. Pyżalski, *Agresja elektroniczna i cyberprzemoc*, Impuls, Kraków.

⁸ U. Beck, *Spółeczeństwo ryzyka*, Scholar, Warszawa.

⁹ E. Wysocka, *Psychologia rozwoju dzieci i młodzieży*, PWN, Warszawa.

¹⁰ S. Kawula, *Rodzina współczesna – kryzys czy transformacja*, Impuls.

3. Diagnoza sytuacji rodzin oraz wsparcia im udzielonego na terenie gminy Michałowice

Gmina Michałowice jest gminą wiejską, położoną w województwie małopolskim, w powiecie krakowskim. Siedzibą gminy jest ponad 3-tysięczna miejscowość Michałowice, stanowiąca centrum życia społecznego i gospodarczego, w której mieszczą się władze administracyjne gminy. Administracyjnie gmina obejmuje 18 miejscowości (19 sołectw): Górna Wieś, Kończyce, Kozierów, Książniczki, Masłomiąca, Michałowice, Młodziejowice, Pielgrzymowice, Raciborowice, Sieborowice, Więclawice Dworskie, Więclawice Stare, Wilczkowice, Wola Więclawska, Zagórzycze Dworskie, Zagórzycze Stare, Zdzieszawice i Zerwana. Gmina Michałowice charakteryzuje się dynamicznym rozwojem osadniczym oraz napływem nowych mieszkańców, w szczególności rodzin z dziećmi.

3.1. Charakterystyka demograficzna

Jednym z istotnych uwarunkowań decydujących o przebiegu procesów rozwojowych gminy są czynniki demograficzne. Tempo rozwoju ludności i związane z tym zmiany struktury wieku w podstawowych grupach stanowią podstawę do formowania projektów i kierunków rozwoju społecznego gminy.

W ostatnich latach gmina Michałowice utrzymuje dodatnie saldo migracji, co świadczy o jej atrakcyjności jako miejsca zamieszkania. Napływ ludności, głównie z obszaru miasta Krakowa, wpływa na wzrost liczby mieszkańców oraz stosunkowo korzystną strukturę wieku ludności.

Jednocześnie obserwowane są **ogólnokrajowe trendy demograficzne**, takie jak:

- spadek liczby urodzeń,
- stopniowy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym,
- zmniejszanie się liczby zawieranych małżeństw.

Zmiany te mają bezpośredni wpływ na planowanie lokalnej polityki społecznej i wymagają dostosowania działań wspierających rodzinę, dzieci oraz osoby starsze.

Na terenie gminy Michałowice, zgodnie z danymi z Urzędu Stanu Cywilnego na dzień 31 grudnia 2025 r. **zamieszkiwało 11 469 osób**, z czego 50,06% stanowiły kobiety. Od kilku lat utrzymuje się tendencja wzrostowa liczby ludności gminy. W okresie minionych 11 lat (2015-2025) liczba mieszkańców gminy **wzrosła o 1 751 osób**, tj. o 18,02%, co jest wynikiem napływu ludności spoza gminy, jak również utrzymującego się dodatniego przyrostu naturalnego (99 urodzeń przy 87 zgonach). Wskaźnik przyrostu naturalnego za rok 2023 wyniósł 1,43, a za rok 20204 wyniósł 0,7.

Dynamikę zmian liczby mieszkańców gminy w ostatnich latach przedstawia tabela nr 1.

Tabela nr 1. Liczba mieszkańców gminy Michałowice w latach 2015 – 2025.

Rok	Ogółem zameldowanych (dane: USC Michałowice)	Mężczyźni	Kobiety	% kobiety	Ogółem zamieszkałych* (dane: Bank Danych Lokalnych)
2025	11 469	5727	5742	50,06	13 647*
2024	11 338	5680	5658	49,90	13 549

2023	11 181	5597	5584	49,94		13 379
2022	10 863	5498	5490	49,96		13 173
2021	11 015	5553	5588	50,16		12 914
2020	10 546	5458	5451	49,97		12 678
2019	10 280	5 375	5 387	49,94		10 762
2018	10 065	5 272	5 291	50,09		10 563
2017	9 895	5 177	5 203	50,13		10 380
2016	9 862	5 060	5 103	50,21		10 163
2015	9 718	4 975	5 006	50,16		9 981

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Stanu Cywilnego w Michałowicach

* opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, GUS stan na 30 czerwca 2025

Istotnym elementem oceny stopnia rozwoju gminy jest tempo rzeczywistego przyrostu demograficznego, stanowiące różnicę pomiędzy przyrostem naturalnym i saldem migracji. Dane dotyczące tego obszaru, jak również pozostałe wskaźniki modułu gminnego, obrazuje tabela nr 2.

Gęstość zaludnienia w gminie, która w 2024 roku wyniosła **265 osób na km²**, znacznie wzrosła na przestrzeni ostatnich 10 lat. Wskaźnik definiujący urodzenia żywe przyjmuje tendencję malejącą. Zaobserwować można ponadto znaczący spadek współczynnika dot. liczby zawieranych małżeństw na 1 000 mieszkańców.

Tabela nr 2. Wskaźniki modułu gminnego w latach 2015-2025.

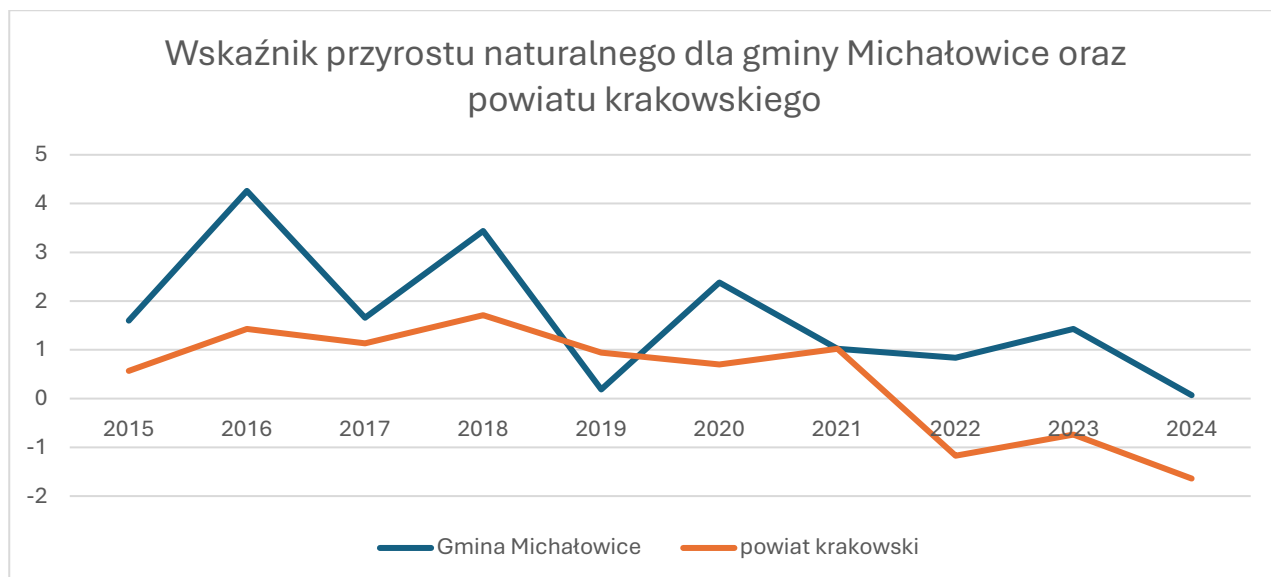
Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba ludności na km ²	195	199	203	207	210	248	252,6	257,6	261,7	265	b.d.
Liczba małżeństw na 1 000 mieszkańców	3,8	3,6	3,7	4,3	5,1	4,1	4,1	3,4	3,0	3,0	2,06*
Liczba urodzeń żywych na 1 000 mieszkańców	8,7	11,1	10,14	10,04	8,18	9,12	8,99	7,59	7,67	7,03	6,91*
Liczba zgonów na 1 000 mieszkańców	7,1	6,84	8,49	6,6	7,99	6,74	7,98	6,75	6,24	6,95	5,58*
Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców	1,6	4,26	1,66	3,44	0,19	2,38	1,02	0,84	1,43	0,7	1,32*
Saldo migracji ogółem	148	126	176	142	190	117	245	255	176	189	b.d.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

*dane stan na dzień: 30 czerwca 2025, na podstawie danych z BDL

Zamieszczone powyżej dane wskazują na spadkowe tendencje tempa przyrostu naturalnego, po jego uprzednim wzroście w roku 2020, obecnie wskaźnik na 1 000 mieszkańców tego przyrostu jest dodatni na poziomie 0,7 w roku 2024, co obrazuje poniższy wykres nr 1.

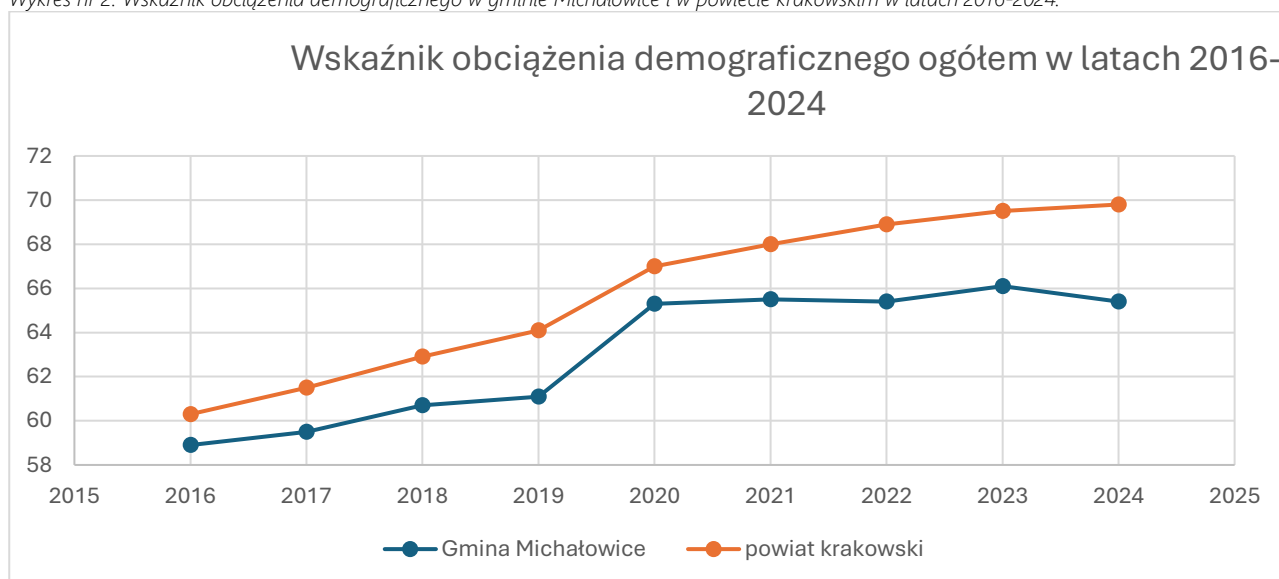
Wykres nr 1. Wskaźnik przyrostu naturalnego dla gminy Michałowice na tle powiatu krakowskiego w latach 2015-2024.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Powyższe dane wskazują na utrzymującą się **tendencję wzrostową** pod względem atrakcyjności gminy Michałowice na tle całego powiatu krakowskiego, w szczególności dla osób młodych, co potwierdzają, zgodnie z danymi BDL GUS, wysokie dodatnie wskaźniki migracji. Dodatnie saldo migracji oznacza, że więcej osób przybywa i osiedla się na terenie naszej gminy niż ją opuszczają.

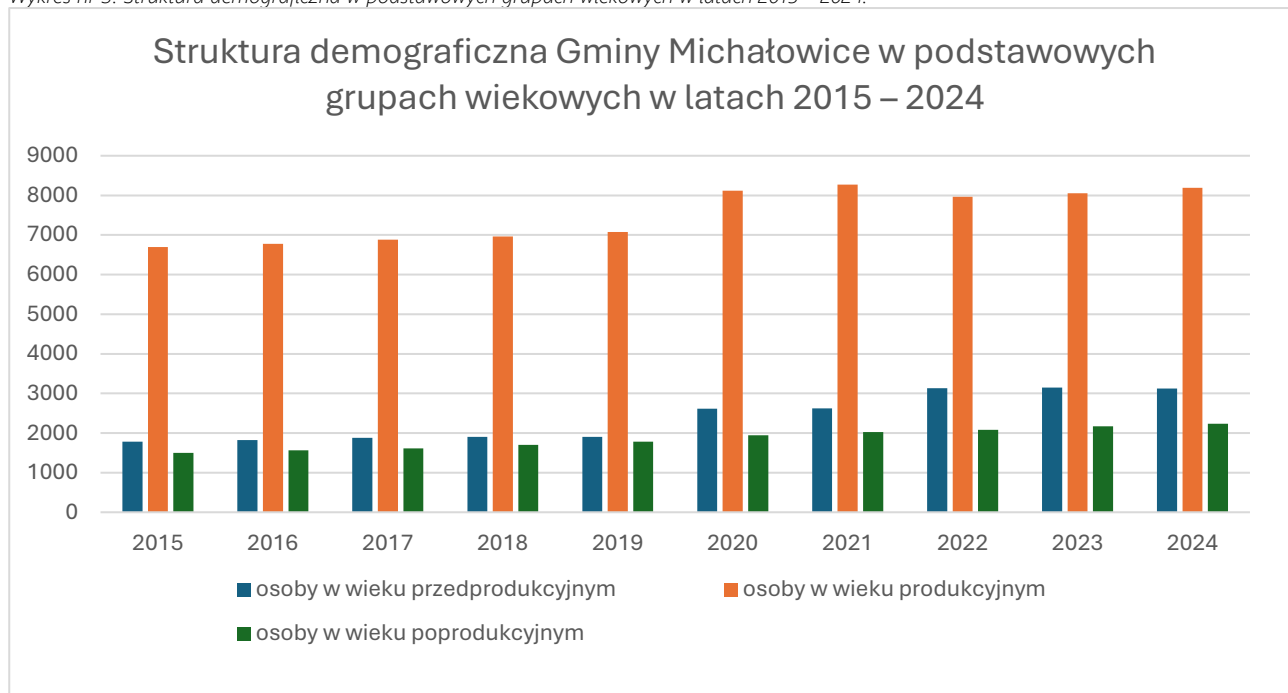
Wykres nr 2. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Michałowice i w powiecie krakowskim w latach 2016-2024.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ważnym elementem dla rozwoju gminy są przeobrażenia struktury wieku, z kolei syntetycznym miernikiem pokazującym wydolność systemu zabezpieczenia społecznego jest wskaźnik obciążenia demograficznego ogółem, pokazujący liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym), przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Porównanie struktury wieku gminy, według podstawowych grup z danymi dla obszaru powiatu krakowskiego, wskazują na relatywnie młodszą strukturę wieku naszych mieszkańców.

Wykres nr 3. Struktura demograficzna w podstawowych grupach wiekowych w latach 2015 – 2024.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Analiza zmian zachodzących w strukturze demograficznej gminy pozwala wyciągnąć następujące wnioski:

- odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w ciągu ostatnich 10 lat wykazywał tendencję wzrostową, oznacza to, że konieczne jest wzmocnienie działań dla dzieci i młodzieży <18 roku życia
- odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym z roku na rok również rośnie, grupa ta również będzie wymagać uwzględnienia szczególnych działań
- udział ludności w wieku produkcyjnym w latach 2020-2021 uległ wzrostowi, w 2022 roku nastąpił lekki spadek, po tym jednak od 2023 roku następuje dalszy wzrost.

3.2. Wsparcie finansowe i pozafinansowe dla rodzin z dziećmi

Jednym z kluczowych elementów lokalnej polityki społecznej w gminie Michałowice jest system wsparcia finansowego i pozafinansowego skierowanego do rodzin wychowujących małoletnie dzieci. Działania te realizowane są w oparciu o obowiązujące przepisy prawa oraz lokalne dokumenty strategiczne, a ich głównym celem jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wzmacnianie samodzielności rodzin oraz wspieranie ich w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach, odpowiedzialny za kreowanie lokalnej polityki społecznej, jest głównym inicjatorem działań o charakterze pomocowym, aktywizującym oraz integrującym różnorodne środowiska na rzecz wsparcia grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ze szczególnym

uwzględnieniem rodzin wychowujących małoletnie dzieci, zwłaszcza tych mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach jest podmiotem wiodącym w zakresie realizacji zadań z obszaru wspierania rodziny, odpowiada za rozpoznawanie potrzeb rodzin, udzielanie pomocy oraz koordynację działań podejmowanych przez różne instytucje i służby funkcjonujące na terenie gminy.

Wsparcie udzielane rodzinom ma charakter zarówno materialny, jak i niematerialny, obejmując m.in. świadczenia pieniężne, pomoc rzeczową, pracę socjalną, asystenturę rodziny, poradnictwo specjalistyczne oraz działania o charakterze aktywizującym i profilaktycznym. Zakres i forma pomocy dostosowywane są do indywidualnej sytuacji rodziny, z uwzględnieniem zasady pomocniczości oraz dążenia do wzmacniania jej zasobów i kompetencji.

3.2.1. Wsparcie w ramach systemu pomocy społecznej

System pomocy społecznej pełni istotną rolę w udzielaniu wsparcia rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Pomoc ta kierowana jest w szczególności do rodzin dotkniętych ubóstwem, bezrobociem, długotrwałą chorobą, niepełnosprawnością, bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz innymi problemami o charakterze społecznym.

Analiza danych z ostatnich lat wskazuje na utrzymującą się tendencję spadkową liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, co może świadczyć zarówno o poprawie sytuacji materialnej części mieszkańców, jak i o skuteczności działań aktywizujących prowadzonych przez Ośrodek. Jednocześnie wśród rodzin objętych wsparciem nadal znaczącą grupę stanowią gospodarstwa jednoosobowe oraz rodziny mało- i średnioliczne, w tym rodziny wychowujące dzieci.

Najczęściej występującymi przesłankami przyznawania pomocy pozostają długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Zjawiska te często współwystępują, prowadząc do kumulacji problemów i zwiększonego zapotrzebowania na kompleksowe wsparcie ze strony instytucji pomocy społecznej.

Pomoc udzielana rodzinom w ramach systemu pomocy społecznej obejmuje w szczególności:

- zasiłki okresowe i celowe,
- pomoc w formie dożywiania dzieci i osób dorosłych,
- pracę socjalną ukierunkowaną na wzmacnianie samodzielności rodziny,
- wsparcie w sytuacjach kryzysowych i losowych.

Działania te realizowane są z uwzględnieniem indywidualnej diagnozy sytuacji rodziny oraz w ścisłej współpracy z innymi podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

Na przestrzeni 11 ostatnich lat (2015 – 2025) zauważa się znaczący spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej (objętych tylko świadczeniami), z 163 rodzin korzystających z pomocy finansowej w 2015 roku do 105 rodzin korzystających w 2025 roku (dodatkowo 36 osób, na podstawie wywiadu i decyzji zostało skierowanych do udziału w zajęciach ośrodka wsparcia, tj. klubów seniora).

W ostatnich latach liczba rodzin objętych wsparciem pomocy społecznej, po spadku w latach 2017-2018 do 186 rodzin korzystających, ponownie zaczęła wzrastać w porównaniu do liczby rodzin objętych wsparciem Ośrodka w 2015 roku tj. 233 rodziny. Obecnie z pomocy społecznej korzystała podobna liczba rodzin: 226 rodzin w roku 2024 i 227 rodzin w 2025 roku.

Liczba rodzin objętych tylko świadczeniami w przebiegu ostatnich lat stale spada. Jednak wzrasta liczba rodzin korzystających tylko z pracy socjalnej (w związku z pracą w takich obszarach jak przeciwdziałanie

przemocy domowej, alkoholizmowi, wspieranie rodziny i pieczy zastępczej, seniorów, osób samotnych, schorowanych i osób z niepełnosprawnościami). Powyższa sytuacja dokładnie wskazuje na dynamiczne zmiany zachodzące, zgodnie z ogólnopolskimi trendami, w pomocy społecznej. **Spadek liczby rodzin otrzymujących tylko świadczenia pieniężne i jednocześnie wzrost rodzin korzystających z samej pracy socjalnej** (profilaktyka uzależnień, przemoc, wsparcie seniorów, osób z niepełnosprawnościami) sugeruje przesunięcie akcentu z pomocy doraźnej na kompleksowe i systemowe wsparcie profilaktyczne i interwencyjne, co widać w strategiach rozwiązywania problemów społecznych.

W praktyce spadek świadczeń tylko pieniężnych oznacza, że rodziny mogą stawać się bardziej samodzielne lub kwalifikować się do wsparcia mieszanego (pomoc finansowa i usługa). Wzrost pracy socjalnej wskazuje na potrzebę reagowania na złożone problemy. Przyczyny tego zjawiska to zmiana priorytetów - od reagowania na kryzys do zapobiegania złożonym problemom społecznym - wymagają głębszej interwencji niż tylko wsparcie finansowe. Gminy tworzą Strategie Rozwiązywania Problemów Społecznych, które kładą nacisk na wielowymiarowe działania, nie tylko finansowe. Podsumowując, wzrost pracy socjalnej to pozytywny sygnał, że system pomocy społecznej ewoluuje w kierunku bardziej wszechstronnego wsparcia. Poniższe tabele (nr 3 i 4) obrazują liczbę osób objętych pomocą społeczną w latach 2015-2025.

Tabela nr 3. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2015-2025.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba rodzin (objętych tylko świadczeniami)	163	153	141	134	150	147	163	141	131	127	105 +36*
Liczba rodzin (świadczenia z pracą socjalną)	233	266	220	186	209	206	224	215	210	226	227
Liczba rodzin (tylko praca socjalna)	70	114	79	49	59	59	61	74	80	124	148
Liczba osób w rodzinach	709	706	546	460	539	515	528	503	481	520	514

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

* 36-osoby skierowane do udziału w zajęciach ośrodka wsparcia, tj. klubów seniora

Analizując dane liczbowe dot. typów gospodarstw domowych objętych pomocą i wsparciem Ośrodka (przy czym pod pojęciem „gospodarstwa domowe” rozumiemy zarówno samotne gospodarstwa, jak i rodziny) największą grupę stanowiły w 2025 r. gospodarstwa jednoosobowe (97 gospodarstw), w dalszej kolejności rodziny dwuosobowe (57 rodzin, w których żyło 114 osób) oraz czterosobowe – 28 rodzin (w których łącznie żyło 112osób). Trzyosobowych gospodarstw domowych jest 25. Taka tendencja utrzymuje się już od kilku lat. Rodzin pięcio- oraz sześćosobowych i więcej, które korzystały ze świadczeń i usług społecznych było w ubiegłym roku 22.

Tabela nr 4. Typy rodzin objętych pomocą w 2025 r. – z uwzględnieniem liczby osób.

Liczba rodzin ogółem	Liczba osób ogółem	Liczba rodzin:					
		1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	6-osobowe i więcej
227	514	97	57	25	28	15	7

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

Analizując strukturę rodzin wychowujących małoletnie dzieci można zauważyć, że ich liczba maleje (w 2022 r. było takich rodzin 80, a w roku 2025 jest ich 43). Spośród rodzin objętych pomocą największą grupę stanowiły rodziny z dwojgiem dzieci (17 rodzin), a w dalszej kolejności – z trojgiem (12 rodzin) oraz jednym

dzieckiem (8 rodzin). Pojawiają się także 4 rodziny z czworgiem dzieci i 2 rodziny z pięciorgiem dzieci. Nie ma rodzin z 6 lub większą liczbą dzieci.

Tabela nr 5. Typy rodzin z dziećmi objętych pomocą w 2025 roku.

Liczba rodzin z dziećmi w 2025 roku z podziałem na liczbę dzieci:						
ogółem	1 dzieckiem	2 dzieci	3 dzieci	4 dzieci	5 dzieci	6 dzieci i więcej
43	8	17	12	4	2	0

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

Poniższa tabela 6. przedstawia strukturę powodów przyznawania pomocy społecznej, które określone są w ustawie o pomocy społecznej na przestrzeni ostatnich ośmiu lat. Powody przyznawania świadczeń mogą współwystępować ze sobą, wobec tego nie sumują się.

Tabela nr 6. Powody udzielania pomocy klientom Ośrodka w latach 2015-2025 (dane ze sprawozdania MPiPS).

Przyczyna	Liczba										
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ubóstwo	86	69	68	58	62	50	48	44	40	36	22
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
bezdomność	2	1	0	0	3	4	4	4	4	5	3
bezrobocie	38	27	34	25	24	23	36	20	20	16	17
potrzeba ochrony macierzyństwa,	33	27	22	20	17	16	16	14	13	13	12
w tym wielodzietność		26	20	20	17	16	16	14	13	13	12
niepełnosprawność	50	52	43	44	51	51	50	47	57	46	38
długotrwała lub ciężka choroba	100	109	101	105	111	111	119	109	106	82	68
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego	55	43	43	39	42	40	45	42	41	36	27
przemoc domowa	2	1	1	0	1	1	1	1	3	3	2
alkoholizm	4	3	2	4	5	6	6	3	5	7	3
narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0
trudności po opuszczeniu zakładu karnego	0	2	1	0	1	3	0	0	0	0	0
zdarzenie losowe	0	0	0	0	0	1	5	4	2	0	1
sytuacja kryzysowa	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

Dominującym powodem ubiegania się o pomoc w 2025 r., podobnie jak w latach poprzednich, była **długotrwała i ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego**. Przy czym szczególny spadek, przy wcześniejszej tendencji wzrostowej, w stosunku do lat ubiegłych można zaobserwować w przypadku takich przesłanek przyznawania pomocy jak: długotrwała i ciężka choroba, jest to spowodowane tym, że bardzo dużo osób pobiera świadczenia wspierające.

Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”

Z pomocy w postaci gorącego posiłku lub zasiłku celowego z przeznaczeniem na zakup żywności, realizowanych w ramach programu finansowego wsparcia gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” skorzystało w 2025 roku 49 mieszkańców gminy Michałowice z 24 rodzin, w tym:

- 21 dzieci do czasu rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej,
- 29 uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej,
- 9 uczniów objętych pomocą w postaci dożywiania wyłącznie w ramach programu osłonowego,
- 52 osoby – dorośli członkowie rodzin, którym przyznano pomoc na dzieci w postaci zasiłku celowego z przeznaczeniem na zakup żywności.

Osoby objęte Programem skorzystały w 2025 r. z następujących form wsparcia:

- dożywianie w przedszkolach i szkołach - 49 uczniów, liczba wydanych posiłków: 5 752,
- dodatkowo 9 uczniów w ramach gminnego programu osłonowego, liczba wydanych posiłków: 947,
- zasiłki celowe na zakup żywności – 132 osób, na które decyzją przyznano świadczenie w postaci zasiłku celowego z przeznaczeniem na zakup żywności - 426 zasiłków, na łączną kwotę: 138 720,00zł.

Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach wypłaca uczniom stypendia szkolne. Stypendium szkolne to świadczenie pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym, tj. w trudnej sytuacji dochodowej rodziny, przyznawane jest na podstawie kryterium dochodowego (do 823 zł na osobę w rodzinie). W roku 2025 stypendia szkolne zostały przyznane 9 uczniom w łącznej wysokości 3 750,99 zł. W porównaniu do lat poprzednich znacząco spadła liczba dzieci otrzymujących stypendia szkolne. Dane te świadczą o poprawie sytuacji materialnej w rodzinach uczniów.

Tabela nr 7. Świadczenie pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym – stypendium szkolne w latach 2023-2025.

Rok	Liczba uczniów	Kwota świadczeń (zł)
2023	19	14 692,54
2024	11	8 281,33
2025	9	3 750,99

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

3.2.2. Wsparcie w ramach systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej

Asystent rodziny

Istotnym elementem lokalnego systemu wsparcia jest realizacja zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Głównym celem tych działań jest zapobieganie sytuacjom, w których rodzina nie jest w stanie prawidłowo wypełniać swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a w konsekwencji – konieczności umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.

Jedną z podstawowych form wsparcia rodzin przeżywających trudności jest praca asystenta rodziny. Asystent rodziny wspiera rodziców w codziennym funkcjonowaniu, pomaga w rozwijaniu kompetencji wychowawczych, organizacji życia domowego oraz w przewyżaniu problemów natury społecznej, wychowawczej i emocjonalnej.

Praca z rodziną ma charakter długofalowy i indywidualny, a jej celem jest doprowadzenie do trwałej poprawy funkcjonowania rodziny oraz zapewnienie dzieciom bezpiecznych warunków rozwoju w środowisku rodzinnym. **Wsparcie asystenta rodziny stanowi ważne narzędzie profilaktyczne**, ograniczające ryzyko umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.

W sytuacjach, gdy pomimo podejmowanych działań wsparcia, rodzina nie jest w stanie zapewnić dziecku właściwej opieki, stosowana jest piecza zastępcza, sprawowana w formie rodzinnej lub instytucjonalnej.

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej traktowane jest jako rozwiązanie ostateczne i tymczasowe, a działania podejmowane wobec rodziny biologicznej ukierunkowane są na umożliwienie powrotu dziecka do środowiska rodzinnego.

We wcześniejszych latach 2016-2021 Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach zatrudniał 2 asystentów rodzin na część etatu, natomiast aktualnie w 2025 r., począwszy od 2022 roku, zatrudnia 1 asystenta rodziny na pełen etat. Asystent może jednocześnie pracować z maksymalnie 15 rodzinami.

Zadaniem asystenta rodziny jest wspieranie rodziny, wychowującej małoletnie dzieci, w przezwyciężaniu trudności opiekuńczo-wychowawczych i pomoc rodzinie przy wdrażaniu prawidłowych postaw życiowych wszystkich jej członków. Zawód ten został powołany do życia, aby zapobiegać pogłębianiu się trudności w rodzinie, co mogłoby skutkować zabezpieczeniem małoletnich dzieci w rodzinnej/instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Rola asystenta rodziny w udzielaniu wsparcia ww. rodzinom polegała m.in. na: opracowaniu i realizacji planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym, a także dokonywaniu okresowej oceny sytuacji rodziny, udzielaniu pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, powrocie dzieci do rodziny biologicznej, udzielaniu pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, wychowawczych z dziećmi, wspieraniu aktywności społecznej rodzin, motywowaniu członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, udzielaniu pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej, udzielaniu wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych, prowadzeniu indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci: prowadzeniu dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną, prowadzeniu działań zaradczych w sytuacjach kryzysowych, reprezentowaniu interesów rodziny w instytucjach publicznych, placówkach.

Tabela nr 8. Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2015-2025.

Rok	Liczba asystentów	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	Liczba dzieci wychowujących się w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny
2015	3	14	31
2016	2	11	26
2017	2	14	34
2018	2	8	23
2019	3	8	21
2020	2	9	20
2021	2	9	20
2022	1	10	19
2023	1	8	19
2024	1	13	28
2025	1	18	34

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

Czasookres pracy z asystentem w 2025 roku wynosi średnio 19 miesięcy. Główne problemy, z jakimi borykały się rodziny objęte opieką i wsparciem asystenta rodziny:

- bardzo niskie i niskie umiejętności opiekuńczo-wychowawcze,
- zaburzenia zachowania u dzieci,
- brak realizacji przez dzieci obowiązku szkolnego,
- brak zdiagnozowania dzieci pod kątem zaburzeń zachowania, trudności szkolnych,
- kryzysy rodzinne np. porzucenie dzieci przez matkę,
- uzależnienie od alkoholu, przemoc domowa,
- problemy szkolne dzieci i młodzieży,
- trudności finansowe rodzin,
- brak stałego zatrudnienia u rodziców dzieci,
- umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej.

Pieczka zastępcza

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej stanowi, że w przypadku nieprawidłowości w wypełnianiu przez rodziców jednej z podstawowych funkcji, tj.: opiekuńczo-wychowawczej, zachodzi konieczność zapewnienia czasowej opieki i wychowania dzieciom poprzez umieszczenie w pieczy zastępczej zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców, zostaje ono umieszczone w pieczy zastępczej.

Pieczka zastępcza może być sprawowana w formie:

- 1) rodzinnej,
- 2) instytucjonalnej.

Przez rodzinną pieczę zastępczą rozumie się rodziny zastępcze (spokrewnione, niezawodowe, zawodowe) oraz rodzinne domy dziecka.

Instytucjonalna piecza zastępcza to: placówki opiekuńczo-wychowawcze typu- rodzinnego, interwencyjnego, socjalizacyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

W pieczy zastępczej z terenu gminy Michałowice na dzień 31 grudnia 2025 roku przebywało 5 dzieci.

Tabela nr 9. Liczba dzieci z terenu gminy Michałowice przebywających w pieczy zastępczej w latach 2015-2025.

Rok	Liczba dzieci z terenu gminy w pieczy zastępczej:	
	rodzinnej	instytucjonalnej
2015	7	2
2016	7	2
2017	6	2
2018	5	2
2019	4	2
2020	0	1
2021	1*	5
2022	2	3
2023	6	2
2024	7	1
2025	4	1

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krakowie

*1 dziecko umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej w grudniu 2021, odpłatność rozliczona w 2022 r.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyła na gminy obowiązek partycypowania w kosztach związanych z umieszczeniem po 1 stycznia 2012 roku dziecka w szeroko rozumianej pieczy zastępczej. Koszty kształtują się na poziomie:

- 10% wydatków poniesionych na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 30% wydatków poniesionych na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 50% wydatków poniesionych na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Poniższa tabela przedstawia wydatki poniesione przez gminę Michałowice za pobyt dzieci w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2015-2025. Za okres 2015-2025 wydatki na współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej wyniosły 505 653,47 zł. Ostatnie trzy lata (2023-2025) to wydatek rzędu 133 355,62 zł.

Tabela nr 10. Wydatki na współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej w latach 2015-2025.

Rok	Formy pieczy zastępczej	Liczba umieszczonych dzieci	Wydatki poniesione przez gminę	Ogółem
2015	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	26 526,06 zł	36 645,42 zł
	rodziny zastępcze	3	10 119,36 zł	
2016	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	29 673,48 zł	51 053,05 zł
	rodziny zastępcze	3	21 379,57 zł	
2017	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	31 037,10 zł	65 817,84 zł
	rodziny zastępcze	4	34 780,74 zł	
2018	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	39 167,84 zł	75 334,40 zł
	rodziny zastępcze	4	36 166,56 zł	
2019	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	39 310,94 zł	50 220,27 zł
	rodziny zastępcze	4	10 909,53 zł	
2020	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	46 526,91 zł	46 526,91 zł
	rodziny zastępcze	0	0	
2021	placówki opiekuńczo-wychowawcze	5	58 614,03 zł	58 614,03 zł
	rodziny zastępcze	1*	0	
2022	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	7 025,13 zł	16 894,19 zł
	rodziny zastępcze	3	9 869,06 zł	
2023	placówki opiekuńczo-wychowawcze	7	23 520,48 zł	27 232,68 zł
	rodziny zastępcze	1	3 712,20 zł	
2024	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	8 975,07 zł	54 602,20 zł
	rodziny zastępcze	7	45 627,13 zł	
2025	placówki opiekuńczo-wychowawcze	1	19 097,26 zł	51 520,44 zł
	rodziny zastępcze	4	32 423,18 zł	

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

3.2.3. Świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Kolejną formą wsparcia finansowego dla rodzin z dziećmi są świadczenia rodzinne, których celem jest częściowe pokrycie wydatków związanych z utrzymaniem i wychowaniem dziecka. Świadczenia te przyznawane są na podstawie kryterium dochodowego i obejmują m.in. zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, świadczenia opiekuńcze oraz jednorazowe świadczenia związane z urodzeniem dziecka.

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami skierowany jest w szczególności do rodzin o niskich i średnich dochodach, a jego celem jest wsparcie rodzin w realizacji podstawowych potrzeb bytowych dzieci. W ostatnich latach obserwuje się stopniowy spadek liczby rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych, co związane jest m.in. z poprawą sytuacji na rynku pracy, wzrostem wynagrodzeń oraz funkcjonowaniem powszechnego świadczenia wychowawczego.

Pomimo spadku liczby świadczeniobiorców, świadczenia rodzinne nadal pełnią istotną rolę w systemie wsparcia rodzin znajdujących się w trudniejszej sytuacji materialnej, w tym rodzin wielodzietnych, rodzin z osobami z niepełnosprawnością oraz rodzin samotnie wychowujących dzieci. Świadczenia te stanowią często ważne uzupełnienie budżetu domowego i przyczyniają się do ograniczania ryzyka ubóstwa i marginalizacji społecznej dzieci.

Realizacja świadczeń rodzinnych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach odbywa się w oparciu o obowiązujące przepisy prawa, z zachowaniem zasady równego dostępu do świadczeń oraz indywidualnej oceny sytuacji rodziny.

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami jest świadczeniem, które ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka i przyznawany jest na roczny okres zasiłkowy.

Ze świadczeń rodzinnych skorzystały w 2025 roku 224 rodziny i jest to dalszy spadek w stosunku do lat poprzednich. Wynika to z faktu zmniejszającego się bezrobocia, podniesienia płacy minimalnej, bardzo niskich kryteriach dochodowych.

Poniższa tabela (nr 11) przedstawia szczegółowo opisywane tendencje w zakresie świadczeń rodzinnych. Na przestrzeni lat 2015-2025, widoczny jest spadek osób korzystających z tej formy pomocy w porównaniu do lat poprzednich. W 2025 roku tylko 53 rodziny pobierały zasiłek rodzinny, gdzie w roku 2018 były to 293 rodziny, jest to spadek o ok. 80%.

Tabela nr 11. Średnioroczna liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne i zasiłki rodzinne w latach 2015-2025.

l.p.	Wyszczególnienie	Lata										
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1	Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne	366	396	416	418	379	341	328	310	292	252	224
2	Liczba rodzin pobierających zasiłek rodzinny, w tym:	263	279	297	293	250	268	229	201	115	71	53
2.1.	na 1 i 2 dziecko	203	223	240	237	201	155	126	100	78	49	35
2.2.	na 3 dzieci	55	56	48	46	37	35	36	31	27	16	15
2.3.	na 4 i więcej dzieci	8	7	9	11	11	13	13	11	10	6	3

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

Uzupełnieniem systemu wsparcia finansowego rodzin jest fundusz alimentacyjny, którego celem jest pomoc dzieciom wychowywanym w rodzinach, w których zobowiązany rodzic nie wywiązuje się z obowiązku alimentacyjnego. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobom uprawnionym do alimentów, do ukończenia przez nie 18. roku życia, a w przypadku kontynuowania nauki – do ukończenia 25. roku życia.

Świadczenia te mają istotne znaczenie dla zapewnienia podstawowych warunków bytowych dzieci wychowywanych w rodzinach niepełnych oraz dla ograniczenia negatywnych skutków niealimentacji. Jednocześnie fundusz alimentacyjny pełni funkcję interwencyjną, chroniąc dzieci przed skutkami niewywiązywania się przez dorosłych z obowiązków rodzicielskich.

W ostatnich latach zauważalny jest **spadek liczby rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego**, co może wynikać zarówno ze zmian sytuacji dochodowej rodzin, jak i skuteczniejszych działań windykacyjnych wobec dłużników alimentacyjnych. Pomimo tego fundusz alimentacyjny pozostaje ważnym elementem lokalnego systemu wsparcia rodzin, w szczególności rodzin samotnie wychowujących dzieci.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach, realizując zadania z zakresu funduszu alimentacyjnego, prowadzi postępowania administracyjne, współpracuje z organami egzekucyjnymi oraz podejmuje działania informacyjne i wspierające wobec rodzin uprawnionych do świadczeń.

Od 1 października 2024 r. świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w podwyższonej wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 1000 zł miesięcznie. Przyznanie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego, które również zostało podwyższone. Świadczenia te przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza miesięcznie kwoty 1209 zł netto.

Tabela nr 12. Liczba rodzin pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego w latach 2015-2025.

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba wypłaconych świadczeń	Kwota wypłaconych świadczeń (w zł)
2015	29	43	537	235 700,00
2016	28	44	541	235 546,00
2017	24	40	485	213 000,00
2018	17	26	315	142 400,00
2019	15	23	277	131 100,00
2020	14	23	286	133 900,00
2021	13	19	221	104 300,00
2022	13	17	196	95 574,65
2023	10	16	227	100 300,05
2024	13	21	199	96 132,78
2025	12	19	247	142 390,71

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

3.2.4 Specjalistyczne poradnictwo i interwencja kryzysowa

Specjalistyczne poradnictwo oraz interwencja kryzysowa stanowią istotny element lokalnego systemu wsparcia rodzin w gminie Michałowice. Działania te ukierunkowane są na pomoc rodzinom i osobom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych, doświadczającym trudności emocjonalnych, wychowawczych, rodzinnych, prawnych oraz społecznych, które przekraczają ich aktualne możliwości samodzielnego poradzenia sobie z problemem.

Celem poradnictwa specjalistycznego jest w szczególności:

- wzmocnienie zasobów psychicznych i społecznych rodziny,
- poprawa kompetencji wychowawczych rodziców,
- przeciwdziałanie eskalacji problemów rodzinnych,
- zapobieganie sytuacjom zagrażającym dobru dziecka,
- ograniczanie negatywnych skutków sytuacji kryzysowych.

Wsparcie w formie **poradnictwa specjalistycznego** realizowane jest przez wykwalifikowanych specjalistów, w tym psychologów, psychoterapeutów, pedagogów, prawników oraz pracowników socjalnych. Pomoc udzielana jest zarówno dzieciom i młodzieży, jak i osobom dorosłym, w zależności od charakteru zgłaszanych trudności.

Poradnictwo psychologiczne i psychoterapeutyczne obejmuje m.in. wsparcie w zakresie problemów emocjonalnych, zaburzeń zachowania dzieci i młodzieży, kryzysów rozwojowych, konfliktów rodzinnych, problemów adaptacyjnych oraz trudności wynikających z długotrwałego stresu. W ostatnich latach zauważalny jest wzrost zapotrzebowania na tego typu pomoc, co wiąże się m.in. z nasileniem problemów w obszarze zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i dorosłych¹¹.

Poradnictwo prawne kierowane jest do rodzin i osób wymagających wsparcia w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego, w tym spraw dotyczących władzy rodzicielskiej, kontaktów z dzieckiem, alimentów, przemocy domowej czy postępowań sądowych. Pomoc prawna pełni funkcję informacyjną i ochronną, umożliwiając rodzinom podejmowanie świadomych decyzji oraz korzystanie z przysługujących im uprawnień.

Uzupełnieniem poradnictwa specjalistycznego jest **interwencja kryzysowa**, której celem jest szybkie i doraźne wsparcie osób i rodzin znajdujących się w nagłej sytuacji kryzysowej. Interwencja podejmowana jest w szczególności w przypadkach przemocy domowej, nagłych zdarzeń losowych, kryzysów rodzinnych, zagrożenia bezpieczeństwa dziecka lub destabilizacji funkcjonowania rodziny.

Działania interwencyjne mają charakter krótkoterminowy i skoncentrowany na przywróceniu podstawowej równowagi psychicznej oraz poczucia bezpieczeństwa. W ramach interwencji kryzysowej podejmowane są działania polegające na:

- udzielaniu natychmiastowego wsparcia emocjonalnego,
- diagnozie sytuacji kryzysowej,
- uruchamianiu dostępnych form pomocy instytucjonalnej,
- kierowaniu do specjalistycznych placówek wsparcia.

Specjalistyczne poradnictwo i interwencja kryzysowa realizowane są w ścisłej współpracy z innymi podmiotami funkcjonującymi na terenie gminy, w szczególności z Zespołem Interdyscyplinarnym, placówkami oświatowymi, Policją, ochroną zdrowia oraz organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta umożliwia podejmowanie skoordynowanych działań oraz zapewnienie kompleksowego wsparcia rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji.

Należy podkreślić, że skuteczność poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej w dużej mierze zależy od ich dostępności, szybkości reakcji oraz możliwości kontynuowania wsparcia w dłuższej perspektywie czasowej. Z tego względu działania te stanowią ważny element lokalnej polityki społecznej i wymagają dalszego wzmocnienia w ramach realizacji Programu.

¹¹ E. Wysocka, *Psychologia rozwoju dzieci i młodzieży*, PWN, Warszawa.

W 2025 roku z oferty poradnictwa specjalistycznego świadczonego przez specjalistów (2 psychologów, psychoterapeutę, prawnika, psychologa dziecięcego) skorzystało ogółem 108 osób, w tym 38 osoby, u których problemem dominującym był problem przemocy domowej (w tym 4 dzieci).

Liczba konsultacji i porad w ramach specjalistycznego poradnictwa przedstawia się następująco: porady psychologiczne – 459 godzin, psychoterapia - 390 godzin, porady psychologa dziecięcego – 76 godzin, porady prawne – 97 godzin. Dane z tabeli obrazują **wzrost potrzeb mieszkańców w zakresie poradnictwa specjalistycznego**.

Poniższa tabela przedstawia usługę poradnictwa specjalistycznego, udzielonego w latach 2015-2025.

Tabela nr 13. Usługa poradnictwa specjalistycznego w latach 2015-2025.

Poradnictwo:	Liczba udzielonych porad										
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
psychologiczne (w tym psychoterapia w latach 2015-2022)	315	216	546	616	672	490	580	644	490	275	459
psychoterapia	0	0	0	0	0	0	0	0	276	183	390
psychologiczne dla dzieci i młodzieży	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	76
prawne	38	46	94	98	74	39	60	72	48	67	97
socjalne	15	21	14	14	1	0	2	2	świadczone w ramach bieżącej pracy GOPS Michałowice		
liczba porad ogółem	368	283	654	742	748	529	640	716	538	342	1 022
liczba rodzin/osób*	33	35	100	86	77	64	80	70	76*	77*	108*

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

*w tych latach zakres danych był gromadzony w innym zakresie, tj. gromadzono dane ilościowe w postaci liczby osób korzystających, nie gromadzono danych w postaci liczby rodzin

3.3. Wsparcie w ramach systemu edukacji

System edukacji stanowi jeden z kluczowych obszarów lokalnego systemu wsparcia rodziny i dziecka. Placówki oświatowe pełnią nie tylko funkcję dydaktyczną, lecz także opiekuńczą, wychowawczą oraz profilaktyczną, mając istotny wpływ na rozwój dzieci i młodzieży oraz na wzmacnianie kompetencji rodzicielskich rodzin.

Na terenie gminy Michałowice funkcjonują publiczne i niepubliczne placówki edukacyjne obejmujące opieką dzieci od wieku żłobkowego do zakończenia edukacji na poziomie szkoły podstawowej. System edukacji uzupełniany jest przez instytucje wspierające, w tym świetlice szkolne, specjalistów zatrudnionych w szkołach oraz jednostki organizacyjne gminy odpowiedzialne za obsługę oświaty.

Placówki oświatowe odgrywają istotną rolę we **wczesnym rozpoznawaniu trudności rozwojowych, wychowawczych i edukacyjnych dzieci**, a także w identyfikowaniu problemów występujących w środowisku rodzinnym. Nauczyciele, pedagodzy, psychologowie oraz inni specjaliści szkolni często jako pierwsi dostrzegają symptomy problemów emocjonalnych, zaniedbań wychowawczych, trudności adaptacyjnych czy zagrożeń związanych z przemocą domową.

Wsparcie udzielane dzieciom i rodzinom w ramach systemu edukacji obejmuje w szczególności:

- pomoc psychologiczno-pedagogiczną,
- wsparcie pedagogiczne i wychowawcze,

- działania opiekuńcze realizowane w świetlicach szkolnych,
- zajęcia rozwijające zainteresowania i kompetencje społeczne dzieci,
- współpracę z rodzicami i instytucjami wspierającymi rodzinę.

Istotnym elementem wsparcia jest funkcjonowanie w szkołach **specjalistów**, w tym psychologów, pedagogów oraz logopedów, którzy udzielają pomocy dzieciom doświadczającym trudności edukacyjnych, emocjonalnych i społecznych. Pomoc ta realizowana jest w formie zajęć indywidualnych i grupowych, konsultacji dla rodziców oraz współpracy z innymi instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

Ważną rolę w systemie wsparcia pełnią **świetlice szkolne**, które zapewniają dzieciom opiekę przed i po zajęciach lekcyjnych, szczególnie w sytuacji, gdy rodzice wykonują pracę zawodową. Świetlice realizują funkcje opiekuńcze, wychowawcze i profilaktyczne, oferując dzieciom bezpieczne warunki spędzania czasu, pomoc w nauce oraz możliwość uczestnictwa w zajęciach rozwijających zainteresowania i umiejętności społeczne.

Gmina Michałowice realizuje również działania wspierające edukację poprzez **system stypendiów i nagród** dla uczniów osiągających wysokie wyniki w nauce oraz szczególne osiągnięcia edukacyjne. Działania te mają na celu motywowanie dzieci i młodzieży do nauki, rozwijania talentów oraz wzmacniania pozytywnych postaw związanych z edukacją.

Szczególną grupę wymagającą wsparcia w ramach systemu edukacji stanowią **dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami oraz specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**. Wsparcie to realizowane jest poprzez zapewnienie odpowiednich form kształcenia, zajęć rewalidacyjnych, specjalistycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz – w razie potrzeby – organizację dowozu do placówek edukacyjnych.

System edukacji w gminie Michałowice współpracuje z innymi podmiotami lokalnego systemu wsparcia rodziny, w szczególności z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Zespołem Interdyscyplinarnym, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta umożliwia podejmowanie skoordynowanych działań na rzecz dzieci i rodzin przeżywających trudności oraz skuteczne reagowanie w sytuacjach kryzysowych.

Działania podejmowane w ramach systemu edukacji mają istotne znaczenie profilaktyczne i wspierające, przyczyniając się do wyrównywania szans edukacyjnych dzieci, wzmacniania ich kompetencji społecznych oraz przeciwdziałania zjawiskom wykluczenia i marginalizacji społecznej. Z tego względu system edukacji stanowi ważny filar realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2026–2028.

Na terenie gminy Michałowice funkcjonują 3 Szkoły Podstawowe: w Michałowicach, w Raciborowicach (wraz z oddziałami przedszkolnymi) i w Więclawicach (wraz z oddziałami przedszkolnymi), 1 Przedszkole Publiczne w Michałowicach oraz 5 przedszkoli niepublicznych: Niepubliczne Przedszkole „Promyczek” w Michałowicach, Przedszkole im. M. Montessori w Raciborowicach, Niepubliczne Przedszkole „Kubusiowa Dolina” w Zdzięslawicach, Niepubliczne Przedszkole Językowe „Be Happy” w Michałowicach i Niepubliczne Przedszkole „Morska Kraina” w Kozierowie. W Michałowicach działają także 4 żłobki: Prywatny Żłobek „Dolina Muminków”, Niepubliczny Żłobek „Morska Kraina” w Kozierowie, Niepubliczny Żłobek „Dolina Muminków II” w Więclawicach i Niepubliczny Żłobek Sportowo Językowy „FAIR PLAY” w Michałowicach.

Poniżej przedstawione zostały dane dotyczące liczby uczniów w latach 2023-2025 we wszystkich placówkach oświatowych na terenie gminy Michałowice. Warto zauważyć, że na przestrzeni omawianych lat 2022-2025, znacząco wzrosła liczba uczniów w szkołach podstawowych o 13,33%, tj. 174 uczniów.

Tabela nr 14. Dzieci w placówkach oświatowych na terenie gminy Michałowice w latach 2022-2025.

Rodzaj instytucji	Liczba dzieci
-------------------	---------------

	2022	2023	2024	2025
Żłobek (ilość miejsc)	60	96	146	146
Przedszkola	404	379	360	383
Szkoły podstawowe wraz z oddziałami przedszkolnymi	1305	1 353	1463	1 479

źródło: dane z Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach – wg SIO

Gmina Michałowice przyznaje uczniom stypendia za wyniki w nauce i Nagrody Wójta Gminy Michałowice. W roku 2025 stypendia za wyniki w nauce zostały przyznane 509 uczniom w łącznej wysokości 50 770 zł. W porównaniu do lat poprzednich, znacząco zwiększyła się liczba dzieci otrzymujących stypendia związane z wynikami w nauce. Dane te świadczą o wzroście liczby uczniów i poziomu edukacji szkół na terenie Gminy.

Tabela nr 15. Stypendia dla uczniów za wyniki w nauce w latach 2019-2025.

Rok	Liczba osób	Kwota świadczeń (zł)
2019/2020	266	34 510
2020/2021	346	35 300
2021/2022	344	33 150
2022/2023	361	29 300
2023/2024	420	39 480
2024/2025	509	50 770

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach

Nagrody Wójta Gminy Michałowice dla uczniów przyznawane są w 3 kategoriach: sportowej, edukacyjnej i artystycznej. Poniższa tabela prezentuje liczbę przyznanych nagród na przestrzeni ostatnich lat.

Tabela nr 16. Nagrody Wójta Gminy Michałowice dla uczniów w latach 2022-2025.

Rok szkolny	Liczba osób	Kwota świadczeń (zł)
2022/2023	3	6 000 zł
2023/2024	6	9 000 zł
2024/2025	7	14 000 zł

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach

Od 2024/2025 roku przyznawane są Nagrody Wójta Gminy Michałowice za wyniki w nauce. W roku szkolnym 2024/2025 przyznano 5 Nagród Wójta Gminy Michałowice, w łącznej wysokości 4 500,00 zł.

Tabela nr 17. Nagrody Wójta Gminy Michałowice za wyniki w nauce dla uczniów za rok szkolny 2024/2025.

Rok szkolny	Liczba osób	Kwota świadczeń (zł)
2024/2025	7	4 500 zł

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach

Z danych uzyskanych z Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach wynika również, że z terenu gminy Michałowice obowiązek szkolny w roku realizuje **83 dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością**. Część z nich jest dowożona przez przewoźników do placówek oświatowych poza terenem gminy, a część przez rodziców.

Poniższa tabela również prezentuje wzrost liczby uczniów z niepełnosprawnością z terenu Gminy Michałowice w ostatnich latach o ponad 40% z 59 uczniów w 2022 roku do 83 uczniów w 2025 roku.

Tabela nr 18. Dzieci i młodzież z niepełnosprawnością do 21 roku życia realizujących obowiązki szkolny w latach 2022-2025 r.

Liczba uczniów z niepełnosprawnością do 21 roku życia realizujących obowiązki szkolny	2022	2023	2024	2025
Szkoły na terenie gminy	24	27	36	49
Placówki oświatowe poza terenem gminy	35	32	32	34
Łącznie	59	59	68	83

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach

Wspieranie edukacji uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych jest jednym z kluczowych zadań organu prowadzącego przez tworzenie i wdrażanie odpowiedniej organizacji nauki dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Oznacza to zapewnienie takich warunków edukacyjnych, które będą dostosowane do indywidualnych potrzeb uczniów, zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniach oraz opiniach wydawanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Liczbę dzieci wymagających specjalnej organizacji procesu dydaktycznego, mających opinie i posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego przedstawia tabela 19. poniżej. Dla dzieci posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, zespół złożony z nauczycieli i specjalistów opracowuje indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET). Program uwzględnia zalecenia zawarte w orzeczeniu oraz dostosowania szkoły do potrzeb rozwojowych, edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia. Pomoc dla uczniów posiadających opinie poradni psychologiczno-pedagogicznej organizowana jest m.in. w formie zajęć: dydaktyczno-wyrównawczych, korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne i inne terapeutyczne, wspomagające techniki uczenia się. Należy pamiętać, iż pomocą psychologiczno-pedagogiczną mogą być objęci również uczniowie bardzo zdolni np. w formie zajęć rozwijających uzdolnienia.

Tabela nr 19. Liczba dzieci i uczniów posiadających opinie oraz orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego w latach 2023-2025 r.

Rok szkolny	Liczba uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego	Liczba uczniów posiadających opinie z poradni psychologiczno-pedagogicznej	Liczba uczniów w wieku przedszkolnym posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego	Liczba uczniów w wieku przedszkolnym posiadający opinię o potrzebie wczesnego wspomagania
2022/2023	26	160	1	16
2023/2024	29	140	5	17
2024/2025	36	158	6	32

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach – Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w gminie Michałowice

W Przedszkolu Publicznym w Michałowicach dzieci z terenu Gminy Michałowice mogą korzystać z zajęć wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, które mają na celu:

- wielospecjalistyczną i skoordynowaną pomoc dziecku niepełnosprawnemu i jego rodzinie,
- stymulowanie rozwoju psychoruchowego, poznawczego oraz społeczno-emocjonalnego dziecka,
- wyrównywanie występujących u dziecka deficytów rozwojowych,

- wspomaganie rozwoju dziecka w jego środowisku rodzinnym poprzez kształtowanie pożądanych postaw i zachowania w relacji rodzic / opiekun prawny - dziecko.

Wczesnym wspomaganie rozwoju objęte są dzieci od momentu stwierdzenia niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej. W przedszkolu powołany jest zespół wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, w skład którego wchodzi specjaliści przygotowani do pracy z małymi dziećmi o zaburzonego rozwoju psychoruchowym: pedagog posiadający kwalifikacje odpowiednie do rodzaju niepełnosprawności dziecka, psycholog, logopeda, terapeuta integracji sensorycznej oraz w zależności od potrzeb inni specjaliści. Przedszkole dysponuje pomieszczeniami wyposażonymi w specjalistyczny sprzęt oraz środki dydaktyczne, w tym sale integracji sensorycznej wyposażone w certyfikowany sprzęt terapeutyczny.

Świetlice szkolne

Na terenie gminy Michałowice funkcjonują 3 świetlice szkolne, usytuowane w strukturach organizacyjnych każdej szkoły podstawowej, ze wsparcia których skorzystało w 2022 roku 519 uczniów, a w roku 2025 619 uczniów. W porównaniu do roku 2022, liczba miejsc dla dzieci korzystających ze świetlic szkolnych w roku 2025 wzrosła o 19,26% tj. o 100 miejsc. Na obecną chwilę, dzięki infrastrukturze świetlic z bogatą ofertą zajęć i wsparcia, a także szeroką ofertą zajęć pozalekcyjnych w Centrum Kultury i Promocji w Michałowicach, optymalnie zabezpieczone są miejsca dla dzieci i młodzieży, gdzie mogą bezpiecznie spędzać czas w godzinach przed i po lekcyjnych, gdzie mogą rozwijać się po wieloma względami.

Tabela nr 20. Świetlice szkolne w 2022 r. i w 2025 r.

Świetlica	Godziny pracy	Liczba dzieci 2022	Liczba dzieci 2025	Oferta
Świetlica Szkolna przy Szkole Podstawowej w Michałowicach	5 dni w tygodniu 7:00 – 17:30	242	250	pomoc w nauce i odrabianiu zadań gry i zabawy ruchowe zajęcia kreatywne zajęcia rozwijające zainteresowania zajęcia rozwijające uzdolnienia zajęcia dot. zdrowia zajęcia rozwijające samodzielność oraz społecznej aktywności
Świetlica Szkolna przy Szkole Podstawowej w Raciborowicach	5 dni w tygodniu 7:00 – 17:00	140	186	zajęcia czytelnicze zajęcia podróżnicze zajęcia sportowe warsztaty plastyczno-techniczne koło muzyczne zajęcia kreatywne
Świetlica Szkolna przy Szkole Podstawowej w Więclawicach Starych	5 dni w tygodniu 7:00 – 17:00	137	183	zajęcia sportowe, zajęcia teatralno-muzyczne, zajęcia plastyczno-techniczne, zajęcia ruchowe i rekreacyjne, zajęcia krawieckie, zajęcia edukacyjne, zajęcia tematyczne i okolicznościowe, zajęcia multimedialne, zajęcia relaksacyjne
łącznie		519	619	

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze szkół podstawowych funkcjonujących na terenie gminy, Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach

3.4. Pozostałe formy wsparcia

Lokalny system wspierania rodziny w gminie Michałowice uzupełniany jest przez szereg działań i form wsparcia realizowanych poza klasycznym systemem pomocy społecznej i edukacji. Działania te mają charakter profilaktyczny, interwencyjny oraz wspierający i skierowane są do rodzin oraz dzieci zagrożonych różnego rodzaju dysfunkcjami społecznymi.

Przeciwdziałanie przemocy domowej i działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w Michałowicach

Jednym z istotnych obszarów działań podejmowanych na rzecz rodzin w gminie Michałowice jest przeciwdziałanie przemocy domowej. Przemoc domowa stanowi poważne zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania rodziny, w szczególności dla bezpieczeństwa i rozwoju dzieci, dlatego wymaga skoordynowanych i kompleksowych działań wielu instytucji.

Na terenie gminy funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny w Michałowicach do spraw przeciwdziałania przemocy domowej, którego zadaniem jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów zaangażowanych w pomoc osobom doświadczającym przemocy oraz osobom stosującym przemoc. W ramach prac Zespołu powoływane są grupy diagnostyczno-pomocowe, które podejmują działania dostosowane do indywidualnej sytuacji danej rodziny.

Działania podejmowane w ramach procedury „Niebieskie Karty” obejmują w szczególności:

- diagnozę sytuacji rodziny i zagrożeń dla jej członków,
- opracowanie i realizację planu pomocy,
- monitorowanie sytuacji rodziny,
- współpracę z instytucjami i służbami działającymi na rzecz rodziny.

Należy podkreślić, że pomimo obserwowanego w ostatnich latach spadku liczby interwencji domowych, problem przemocy w rodzinie nadal występuje i dotyczy także rodzin wychowujących dzieci. Z tego względu działania w tym obszarze pozostają jednym z ważnych elementów lokalnej polityki społecznej.

Ważnym elementem obrazującym sytuację rodzin i dzieci dla gminy Michałowice jest statystyka dotycząca liczby prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” w rodzinach dotkniętych przemocą domową. Z poniższej tabeli nr 21 wynika, że w ostatnich latach **liczba prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” wzrasta** i utrzymuje się na wysokim poziomie, dwukrotnie wyższym niż 8-10 lat temu. Nadal jest prowadzonych duża liczba procedur w rodzinach, gdzie są dzieci. Działania w 2025 roku były prowadzone wobec 28 rodzin, w których żyło 91 osób, w tym 38 dzieci, łącznie powołanych zostało 32 grupy diagnostyczno-pomocowe (w kilku rodzinach prowadzono więcej niż jedną procedurę w ciągu roku). Od października 2023 roku, zgodnie ze znowelizowaną ustawą o przeciwdziałaniu przemocy domowej, monitorowane przez 9 kolejnych miesięcy są wszystkie zakończone procedury. W 2025 roku monitorowano 13 procedur zakończonych z roku 2024 roku (w których żyło łącznie 51 osób, w tym 18 dzieci) oraz 23 procedury prowadzone i zakończone w trakcie 2025 roku. **Narastająca liczba wszystkich rodzin objętych wsparciem i monitorowaniem sytuacji rodzinnej z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w 2025 roku to 41 rodzin, w których żyje 141 osób, w tym 56 dzieci z terenu gminy Michałowice.**

Tabela nr 21. Dane z Zespołu Interdyscyplinarnego w Michałowicach z lat 2015-2025.

	Rok										
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba aktywnych grup roboczych / grup diagnostyczno-pomocowych	14	11	13	25	21	23	35	27	37	30	32
Liczba założonych formularzy „Niebieskie Karty” cz. A	14	15	15	19	14	15	18	16	31	24	22
Liczba powołanych w danym roku <u>nowych</u> grup diagnostyczno-pomocowych	12	11	13	14	14	11	16	15	25	21	20
Liczba posiedzeń grup diagnostyczno-pomocowych	22	60	55	41	34	82	60	70	137	91	90
Liczba rodzin z problemem przemocy domowej /	23	19	21	25	21	23	23	25	35	19 /	28 /

<u>łączna liczba rodzin z problemem przemocy domowej aktywnych i monitorowanych w danym roku (liczone narastająco)</u>										<u>25</u>	<u>41</u>
Liczba rodzin monitorowanych przez 9 miesięcy, po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18 (6 z roku 2023 + 13 z roku 2024)	36 (13 z roku 2024 + 23 z roku 2025)
Liczba osób w rodzinach dotkniętych problemem przemocy domowej	71	71	84	95	77	66	77	85	105	99	91
łączna liczba osób w rodzinach z aktywnymi procedurami „Niebieskie Karty” i z rodzin monitorowanych po zakończeniu procedury	-	-	-	-	-	-	-	-	-	114*	142*
Liczba dzieci w rodzinach dotkniętych problemem przemocy domowej	23	21	31	27	27	21	21	29	41	39	38
łączna liczba dzieci w rodzinach dotkniętych problemem przemocy domowej w aktywnych i w zakończonych procedurach „Niebieskie Karty” w danym roku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46**	56**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Michałowicach

* łączna liczba osób w rodzinach z aktywną procedurą „Niebieskie Karty” + liczba osób z rodzin monitorowanych po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”

** łączna liczba dzieci z aktywnych procedur „Niebieskie Karty” + liczba dzieci z rodzin monitorowanych po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”

Z analizy danych uzyskanych z Komisarjatu Policji w Zielonkach dotyczących interwencji domowych Policji wynika, że w roku 2025 odnotowano spadek liczby zgłoszeń i interwencji na terenie gminy w porównaniu do roku 2024, a na przełomie ostatnich 11 lat liczba interwencji domowych na terenie gminy Michałowice utrzymuje się na podobnym poziomie (Tabela nr 22), z kolei liczba wszczętych Niebieskich Kart utrzymuje się na tym samym poziomie (Tabela nr 21).

Tabela nr 22. Liczba interwencji domowych na terenie gminy Michałowice w latach 2015-2025.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Interwencje domowe	89	86	104	79	73	99	111	70	78	110	86

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komisarjatu Policji w Zielonkach

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Kolejnym istotnym elementem systemu wsparcia rodzin jest działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Michałowicach. Komisja realizuje zadania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, a także przeciwdziałania narkomanii, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin wychowujących dzieci.

Działania Komisji obejmują m.in.:

- prowadzenie postępowań wobec osób nadużywających alkoholu,
- kierowanie osób uzależnionych na leczenie odwykowe,
- wspieranie rodzin dotkniętych problemem uzależnienia,
- realizację programów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży.

W ramach gminnych programów profilaktycznych organizowane są różnorodne formy zajęć dla dzieci i młodzieży, w tym zajęcia wakacyjne i feryjne, półkolonie, wyjazdy wypoczynkowe, warsztaty tematyczne oraz działania edukacyjne. Celem tych działań jest promowanie zdrowego stylu życia, wzmacnianie umiejętności społecznych dzieci oraz ograniczanie ryzyka sięgania po substancje psychoaktywne.

Z danych uzyskanych z Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Michałowicach wynika, że zmalała liczba spraw dotyczących rodzin, gdzie są dzieci. W 2015 roku toczyło się aż 18 spraw, natomiast w późniejszych latach do chwili obecnej liczba spraw w rodzinach z małoletnimi dziećmi zmalała i utrzymuje się na podobnym poziomie. Obecnie w 2025 r. takich rodzin z małoletnimi dziećmi było 6.

Tabela nr 23. Liczba spraw dot. rodzin z małoletnimi dziećmi, prowadzonych przez GKRPA w latach 2015 – 2025.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba rodzin	18	3	1	5	4	9	7	5	4	3	6

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GRKPA w Michałowicach

Współpraca z organizacjami pozarządowymi i środowiskiem lokalnym

Istotnym uzupełnieniem działań podejmowanych przez jednostki organizacyjne gminy jest współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz dzieci i rodzin. Organizacje te realizują zadania zlecone przez gminę w trybie konkursów ofert oraz inicjują własne działania odpowiadające na potrzeby lokalnej społeczności.

Działalność organizacji pozarządowych obejmuje m.in.:

- organizację zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych,
- realizację programów profilaktycznych,
- organizację wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci,
- działania integracyjne i środowiskowe.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi pozwala na poszerzenie oferty wsparcia dla rodzin, zwiększenie dostępności działań oraz lepsze wykorzystanie zasobów lokalnych. Jednocześnie sprzyja budowaniu kapitału społecznego i aktywizacji mieszkańców gminy.

W ramach *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*, realizowane są działania wspomagające wychowanie dzieci oraz chroniące przed szeroko rozumianymi zagrożeniami. Dzieci mają możliwość skorzystania z zajęć wakacyjnych, feryjnych, organizowane są półkolonie, zajęcia pozalekcyjne. Głównym celem jest pokazanie uczestnikom, że wolny czas, jakim są wakacje, ferie można wykorzystać w sposób konstruktywny i wolny od używek.

W 2025 roku przeprowadzono 8 konkursów ofert na realizację zadań w ramach ww. Programu, w których podpisano 9 umów. Ogółem 235 dzieci wzięło udział w półkoloniach, w poprzednich latach z zajęć pozalekcyjnych, półkolonii i wypoczynku letniego i zimowego, skorzystało 669 dzieci w 2024 roku i 540 dzieci w 2023 roku.

Tabela nr 24. Liczba konkursów na wsparcie zadań w ramach GPPiRPAoPN w latach 2020-2025.

Rok	Liczba konkursów ofert GPPiRPAoPN	Liczba dzieci
2020	1	209
2021	3	849
2022	2	370
2023	3	540
2024	2 (+ 4 małe granty)	669
2025	11	235

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GKRPA Michałowice

Działania profilaktyczne i środowiskowe

W ramach pozostałych form wsparcia realizowane są również działania o charakterze profilaktycznym i środowiskowym, których celem jest zapobieganie występowaniu problemów społecznych oraz wzmacnianie pozytywnych relacji rodzinnych. Działania te obejmują m.in. kampanie informacyjne, warsztaty edukacyjne, spotkania integracyjne oraz inicjatywy lokalne skierowane do dzieci, młodzieży i ich rodzin.

Profilaktyka prowadzona na poziomie lokalnym ma charakter długofalowy i systemowy, a jej skuteczność zależy od zaangażowania różnych podmiotów oraz dostosowania działań do realnych potrzeb mieszkańców. W tym kontekście szczególne znaczenie ma współpraca instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz społeczności lokalnej.

Pozostałe formy wsparcia, realizowane na terenie gminy Michałowice, stanowią ważne uzupełnienie systemu pomocy rodzinie i dziecku, przyczyniając się do wzmacniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej rodziny, poprawy bezpieczeństwa dzieci oraz budowania spójnego i efektywnego lokalnego systemu wsparcia.

Od 2023 roku w ramach *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*, realizowana jest Szkoła dla Rodziców i Wychowawców. Jest to program spotkań dla każdego, kto szuka sposobu na nawiązanie głębszych i cieplejszych relacji z dziećmi lub wychowankami.

Jego głównym celem jest wspieranie rodziców i wychowawców w radzeniu sobie w codziennych kontaktach z dziećmi i młodzieżą. Nauka umiejętności lepszego porozumiewania się, refleksja nad własną postawą wychowawczą, wymiana doświadczeń, to małe kroki ku głębszej relacji, dającej zadowolenie, poczucie wzajemnej bliskości. To także nauka dialogu i kształtowanie więzi opartych na wzajemnym szacunku.

Tabela nr 25. Liczba uczestników Szkoły dla Rodziców i Wychowawców w latach 2023-2025.

Rok	Liczba edycji	Liczba uczestników
2023	1	22
2024	1	14
2025	1	14

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

Ponadto w szkołach na terenie Gminy Michałowice prowadzone są nowoczesne programy profilaktyczne, uczące postaw i umiejętności służących zdrowemu i trzeźwemu myśleniu. Realizowana systemowo profilaktyka pozwala zmniejszać zagrożenia takie jak: alkoholizm, narkomania, przemoc, agresja, przestępczość. Prowadzona długofalowo i systemowo przyczynia się do zmiany postaw u dzieci i młodzieży oraz poprawia bezpieczeństwo w szkole i relacje w rodzinie. Wszystkie poniższe działania w 2025 roku sfinansowano z środków Gminnego Programu Profilaktyki i Przeciwdziałania Alkoholizmowi oraz Narkomani na lata 2024-2026. Łącznie, w różnego rodzaju działaniach profilaktycznych dla rodzin, w tym dzieci i młodzieży,

w ciągu 2025 roku udział wzięło 660 osób.

Tabela nr 26. Liczba uczestników – uczniów i pedagogów – biorących udział w programach profilaktycznych w roku 2025.

Programy profilaktyczne 2025					
Nazwa placówki		Nazwa programu profilaktycznego rekomendowanego	Nazwa programu profilaktycznego	Liczba pedagogów objętych programem	Liczba dzieci objętych programem
1	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Michałowicach	Debata	-	-	137
		-	Pokonaj lęk i złość	-	63
2	Szkoła Podstawowa im. Św. Królowej Jadwigi w Więclawicach Starych	Debata	-	-	117
3		-	Pokonaj lęk i złość	-	70
4	Szkoła Podstawowa im. Ks. Jana Długosza w Raciborowicach	Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej	-	12	-
5		Debata	-	-	116
6	Przedszkole Publiczne w Michałowicach	Poruszające Bajki o emocjach	-	-	145
razem				12	648

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

Współpraca z Sądem Rejonowym dla Krakowa-Śródmieścia właściwym dla Gminy Michałowice

Nadzór kuratora rodzinnego to forma kontroli i wsparcia Sądu Rodzinnego ustanawiana, gdy dobro dziecka jest zagrożone (np. z powodu zaniedbań, konfliktów, uzależnień rodziców, przemocy), mająca na celu przywrócenie prawidłowego funkcjonowania rodziny poprzez wizyty, rozmowy, monitorowanie warunków bytowych, współpracę z instytucjami (szkoły, pomoc społeczna), pomoc rodzicom i składanie okresowych sprawozdań do sądu, z możliwością wnioskowania o uchylenie nadzoru po poprawie sytuacji. Kuratorzy zawodowi wykonują orzeczenia sądu w zakresie ograniczenia władzy rodzicielskiej, postępowania w sprawach nieletnich oraz zobowiązania do leczenia odwykowego.

Z informacji uzyskanych z I Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej do Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Rodzinnych i Nieletnich Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie wynika, że na terenie Gminy Michałowice 37 rodzin jest objętych nadzorem kuratora zawodowego. Na terenie gminy pracuje 2 kuratorów zawodowych ds. rodzinnych, wspomagając się pracą 6 kuratorów społecznych.

Tabela nr 27. Liczba rodzin objętych nadzorem kuratora ds. rodzinnych i nieletnich na terenie gminy Michałowice w 2025 roku.

Rok 2025	Kurator I	Kurator II	Liczba nadzorów łącznie
Sprawy opiekuńcze w zakresie ograniczenia władzy rodzicielskiej	7	20	27
Nadzór nad osobami nieletnimi	1	5	6
Nadzór na osobami zobowiązanymi do leczenia odwykowego	1	3	4
Łącznie	9	28	37

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z I Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej do Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Rodzinnych i Nieletnich Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie

Nadzór kuratora nad dorosłym w Polsce polega na resocjalizacji i kontroli osób objętych dozorem sądowym, np. po warunkowym zawieszeniu kary, umorzeniu postępowania czy zwolnieniu warunkowym. Kurator pomaga podopiecznemu w rozwiązywaniu problemów życiowych, monitoruje jego zachowanie w środowisku (dom, praca) i składa sprawozdania sądowi, działając na podstawie orzeczenia sądu i dążąc do reintegracji społecznej.

Zakres działań kuratora dla dorosłych:

- sprawowanie nadzoru nad osobami: warunkowo przedterminowo zwalnianymi, z warunkowo zawieszoną karą, wobec których warunkowo umorzono postępowanie karne
- sprawowanie dozoru nad wykonywaniem: kary ograniczenia wolności, prac społecznie użytecznych (na rzecz społeczności lokalnej), obowiązków probacyjnych w okresie próby.

Tabela nr 28. Liczba osób objętych nadzorem kuratora ds. dorosłych na terenie gminy Michałowice w roku 2025.

Rok 2025	Kurator dla dorosłych
Kar ograniczenia wolności (tzw. prace społeczne)	9
Liczba dozorów (min. zawieszenie wykonanie kary)	18
Łącznie	27

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z II Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej do Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Rodzinnych i Nietletnich Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie

Karta Dużej Rodziny

Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny określa zasady realizacji ogólnopolskiego programu zniżek dla rodzin z minimum trójką dzieci, pn. „Karta Dużej Rodziny”. Służy on ułatwieniu rodzinom wielodzietnym dostępu do instytucji kultury, aktywnego wypoczynku oraz obniżenia codziennych kosztów funkcjonowania.

Do korzystania z programu uprawnieni są członkowie rodziny wielodzietnej, przez którą należy rozumieć rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mieli lub mają na utrzymaniu co najmniej troje dzieci:

- do ukończenia 18. roku życia,
- do ukończenia 25. roku życia – w przypadku, gdy dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej,
- bez ograniczeń wiekowych – w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach zajmuje się obsługą tego zadania. W 2025 r. wpłynęły 72 wnioski, na podstawie których wydano 132 Karty Dużej Rodziny (w tym 48 kart dla rodziców i 84 kart dla dzieci).

Tabela nr 29. Karta Dużej Rodziny w latach 2015-2025.

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób dorosłych	Liczba dzieci	Liczba wydanych kart
2015	140	431	431	691
2016	31	27	59	166
2017	44	45	96	141
2018	50	84	138	222
2019	107	192	131	323
2020	107	135	171	306

2021	99	125	148	273
2022	132	181	122	303
Rok	Liczba złożonych wniosków	Liczba przyznanych kart dla dorosłych	Liczba przyznanych kart dla dzieci	Łączna liczba przyznanych kart
2023	107	125	99	224
2024	57	58	77	135
2025	73	48	84	132

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin w miejscu zamieszkania, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób chorujących psychicznie (realizowane dla dzieci)

Do zadań własnych gminy należą usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze. Gmina zapewnia te usługi osobom wymagającym pomocy, ponieważ ich rodzina nie może jej udzielić w sposób wystarczający, obejmując pomoc w zaspokajaniu podstawowych potrzeb, higienę, pielęgnację, a także specjalistyczne wsparcie dostosowane do schorzeń, w tym zaburzeń psychicznych.

W 2023 roku 1 dziecko korzystało z usług opiekuńczych. W kolejnych latach nie było wniosków o usługi opiekuńcze, co obrazuje tabela nr 30.

W 2024 i 2025 roku realizowano specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z chorobami psychicznymi jako zadanie zlecone z administracji rządowej (finansowane w całości z budżetu państwa). Tą formą pomocy objęte było 1 dziecko) - zrealizowano w 2024 roku 47 godzin usług, a w 2025 roku – 22 godziny usług. Gdzie koszt zadania łącznie za dwa lata wyniósł 6 900,00zł. Z środków własnych wydatkowano kwotę 1 475,00 zł, pozostały koszt pokryty został środkami z budżetu państwa, przy czym kwota odpłatności przekazana na dochody wyniosła 5 425,00zł.

Tabela nr 30. Realizowanie usług opiekuńczych dla dzieci w latach 2023-2025.

Rok	Liczba osób objętych usługami	Liczba godzin	Środki poniesione na zadanie (zł)	Liczba osób ponoszących odpłatność	Kwota odpłatności przekazana na dochody (zł)
2023	1	246	5 552,22	1	618,46
2024	0	0	0	0	0,00
2025	0	0	0	0	0,00

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

Tabela nr 31. Realizowanie usług opiekuńczych dla dzieci z zaburzeniami psychicznymi w latach 2023-2025.

Rok	Liczba osób objętych usługami	Liczba godzin	Środki poniesione na zadanie (zł)	Koszt całkowity zadania (zł)	Kwota odpłatności przekazana na dochody (zł)
2023	0	0	0,00	0	0,00
2024	1	47	705,00	4 700,00	3 995,00
2025	1	22	770,00	2 200,00	1 430,00

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

Program rządowy „Za życiem”

Zadania gminy w programie rządowym "Za Życiem" obejmują głównie realizację jednorazowego świadczenia w wysokości 4000 zł dla rodzin z dziećmi urodzonymi z ciężkim upośledzeniem lub nieuleczalną

chorobą, oraz wsparcie asystenta rodziny (opieka psychologiczna, pomoc w pielęgnacji) dla uprawnionych kobiet i rodzin. Gminy, przez Ośrodki Pomocy Społecznej, przyjmują wnioski, obsługują wypłaty świadczeń finansowanych z budżetu państwa i organizują pomoc asystenta, co jest realizacją zadań z zakresu administracji rządowej. Poniższa tabel prezentuje realizację programu na przestrzeni 3 ostatnich lat. Z programu skorzystało 5 rodzin.

Tabela nr 32. Obsługa wniosków z programu „Za Życiem” w latach 2023-2025.

Rok	Liczba wniosków	Liczba dzieci	Koszt świadczeń (zł)
2023	4	4	16 000,00
2024	1	1	4 000,00
2025	0	0	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

Wsparcie rodzin w ramach Programu „Czyste Powietrze”

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach realizuje zadania związane z obsługą mieszkańców gminy w ramach Programu „Czyste Powietrze”, w szczególności w zakresie drugiej części programu, skierowanej do osób i rodzin o niższych dochodach. Od dnia 21 października 2020 r. GOPS prowadzi działania polegające na przyjmowaniu wniosków oraz wydawaniu zaświadczeń o wysokości przeciętnego miesięcznego dochodu przypadającego na jednego członka gospodarstwa domowego, niezbędnych do ubiegania się o podwyższony poziom dofinansowania.

Działania te stanowią istotny element wsparcia rodzin znajdujących się w trudniejszej sytuacji materialnej, umożliwiając im dostęp do środków finansowych przeznaczonych na poprawę warunków mieszkaniowych, ograniczenie kosztów ogrzewania oraz poprawę jakości życia. Wsparcie realizowane w ramach Programu „Czyste Powietrze” wpisuje się w cele Gminnego Programu Wspierania Rodziny poprzez przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu oraz wzmacnianie bezpieczeństwa bytowego rodzin zamieszkujących gminę Michałowice.

Tabela nr 33. Liczba rodzin pobierających zaświadczenie o wysokości przeciętnego miesięcznego dochodu przypadającego na jednego członka jej gospodarstwa domowego.

Liczba rodzin pobierających zaświadczenie z programu „Czyste Powietrze”						
Rok	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba złożonych wniosków	5	93	128	118	148	47
Liczba wydanych zaświadczeń o dochodach	9	95	127	122	157	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Michałowice

Program „Rodzina 800+”

Istotnym elementem systemu wsparcia rodzin z dziećmi jest świadczenie wychowawcze 800+, którego celem jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka oraz poprawa sytuacji materialnej rodzin wychowujących dzieci. Świadczenie to ma charakter powszechny i przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, niezależnie od dochodu rodziny.

Od 2022 roku obsługa świadczenia wychowawczego została przejęta przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, co zmieniło rolę gmin w tym zakresie. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach nie realizuje bezpośrednio wypłat świadczenia 800+, jednak nadal pełni istotną funkcję informacyjną i wspierającą

mieszkańców, w szczególności w zakresie udzielania informacji, pomocy w składaniu wniosków oraz kierowania do właściwych instytucji.

Program „Aktywny Rodzic”

Kolejnym elementem systemu wsparcia rodzin z dziećmi jest rządowy program Aktywny Rodzic. Jest to pakiet trzech świadczeń dla rodziców dzieci w wieku od 12. do 35. miesiąca życia, który w 2026 roku pozostaje kluczowym elementem wsparcia rodzin w łączeniu pracy z opieką. Trzy filary programu w zależności od sytuacji zawodowej i formy opieki, rodzice mogą wybrać jedno z trzech świadczeń:

1. Aktywni rodzice w pracy (tzw. "babciowe"): 1500 zł miesięcznie (lub 1900 zł w przypadku dziecka z orzeczeniem o niepełnosprawności) dla pracujących rodziców. Środki można przeznaczyć m.in. na opłacenie niani lub opiekę sprawowaną przez babcię/dziadka (jeśli rodzice zawrą z nimi umowę uaktywniającą, państwo dodatkowo sfinansuje składki emerytalno-rentowe opiekuna).
2. Aktywnie w żłobku: 1500 zł miesięcznie (lub 1900 zł na dziecko z niepełnosprawnością), ale nie więcej niż faktyczny koszt czesnego w żłobku na dziecko uczęszczające do żłobka, klubu dziecięcego lub do opiekuna dziennego. Pieniądze są przelewane bezpośrednio do placówki.
3. Aktywnie w domu: 500 zł miesięcznie dla rodziców, którzy nie pracują lub których dziecko nie uczęszcza do placówki i nie korzystają z pozostałych dwóch świadczeń. Zastępuje ono dawny Rodzinny Kapitał Opiekuńczy (RKO).

Centrum Wolontariatu „Wkręcenie w pomoc” w Michałowicach

Centrum Wolontariatu „Wkręcenie w Pomoc” w Michałowicach odgrywa niezwykle istotną rolę w lokalnej społeczności, koncentrując swoje działania w szczególności na realnym i bezpośrednim wsparciu mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Jego misją jest niesienie pomocy tam, gdzie jest ona najbardziej potrzebna, często w obszarach, w których systemowa pomoc społeczna nie ma możliwości lub narzędzi do skutecznego działania. Centrum Wolontariatu ściśle współpracuje z pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach. Jednym z kluczowych obszarów działalności Centrum Wolontariatu jest organizowanie różnego rodzaju zbiórek na rzecz najbardziej potrzebujących mieszkańców. Pozyskane produkty trafiają do osób i rodzin zmagających się z ubóstwem, nagłą utratą dochodów, chorobą lub innymi kryzysami życiowymi. Centrum Wolontariatu wspiera także osoby samotne oraz rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, mające trudności opiekuńczo-wychowawcze. Pomoc kierowana jest m.in. do rodzin wielodzietnych, osób z niepełnosprawnościami, samotnych rodziców czy osób dotkniętych nagłymi zdarzeniami losowymi. Dzięki zaangażowaniu wolontariuszy, partnerów i darczyńców Centrum Wolontariatu dociera do osób, które często pozostają poza systemem pomocy społecznej.

4. Zasoby lokalne wspierające rodzinę i dziecko

Skuteczność działań podejmowanych w ramach lokalnej polityki wspierania rodziny w dużej mierze zależy od dostępnych zasobów instytucjonalnych, organizacyjnych i środowiskowych. Gmina Michałowice dysponuje rozbudowanym systemem podmiotów i form wsparcia, które – działając w sposób skoordynowany – tworzą zaplecze dla realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny.

Podstawowym podmiotem realizującym zadania w obszarze wspierania rodziny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach, który odpowiada za diagnozowanie sytuacji rodzin, udzielanie wsparcia

finansowego i pozafinansowego, prowadzenie pracy socjalnej, koordynację asystentury rodziny oraz współpracę z innymi instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

Istotnym zasobem lokalnym są również **placówki oświatowe** funkcjonujące na terenie gminy, w tym szkoły podstawowe, przedszkola, oddziały przedszkolne oraz żłobki. Placówki te pełnią ważną rolę nie tylko edukacyjną, lecz także opiekuńczą, wychowawczą i profilaktyczną, stanowiąc jedno z pierwszych miejsc identyfikacji problemów dzieci i ich rodzin.

Wsparcie systemowe uzupełniają **specjaliści zatrudnieni w placówkach oświatowych**, w tym pedagodzy, psychologowie i logopedzi, którzy udzielają pomocy dzieciom oraz wspierają rodziców w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i rozwojowych. Istotną rolę pełnią także **świetlice szkolne**, zapewniające dzieciom opiekę oraz bezpieczne i rozwijające środowisko po zajęciach lekcyjnych.

Kolejnym ważnym zasobem są **podmioty realizujące zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej**, w szczególności Zespół Interdyscyplinarny oraz grupy diagnostyczno-pomocowe, które umożliwiają podejmowanie skoordynowanych działań pomocowych wobec rodzin doświadczających przemocy. Uzupełnieniem tych działań jest współpraca z Policją, ochroną zdrowia oraz sądem.

Ważnym elementem lokalnego systemu wsparcia są również **działania realizowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, w tym programy profilaktyczne, działania edukacyjne oraz wsparcie rodzin dotkniętych problemem uzależnień. Działania te przyczyniają się do ograniczania zjawisk patologicznych oraz wzmacniania funkcji wychowawczej rodziny.

Zasoby lokalne tworzą także **organizacje pozarządowe**, stowarzyszenia oraz grupy nieformalne działające na rzecz dzieci, młodzieży i rodzin. Organizacje te realizują zadania zlecone przez gminę, organizują zajęcia opiekuńcze, edukacyjne, sportowe i kulturalne, a także inicjują działania integrujące społeczność lokalną.

Istotnym zasobem są również **zasoby środowiskowe**, w tym aktywność mieszkańców, sołectw, rad rodziców oraz lokalnych liderów, którzy wspierają inicjatywy na rzecz rodzin i dzieci. Współpraca pomiędzy instytucjami publicznymi a środowiskiem lokalnym sprzyja lepszemu rozpoznawaniu potrzeb oraz skuteczniejszemu reagowaniu na pojawiające się problemy społeczne.

Zidentyfikowane zasoby lokalne stanowią solidną podstawę do realizacji działań przewidzianych w Programie, jednak ich efektywne wykorzystanie wymaga dalszego wzmacniania współpracy międzyinstytucjonalnej oraz koordynacji działań na poziomie gminy.

Zasobami wspierającymi rodzinę i dziecko są instytucje i organizacje, które działają na terenie gminy Michałowice, bądź obejmują swoim zasięgiem działania jej mieszkańców.

W gminie Michałowice oraz w jej sąsiedztwie funkcjonują różnorodne instytucje i organizacje, mające w centrum swoich zainteresowań rodzinę i dziecko.

Działania na rzecz rodziny w gminie Michałowice podejmowane są między innymi przez:

- Urząd Gminy w Michałowicach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach (w tym: Punkt Wsparcia Rodziny w Michałowicach, Punkt Konsultacyjny w Michałowicach, Klub Integracji Społecznej w Michałowicach, Centrum Wolontariatu „Wkręcenie w Pomoc” w Michałowicach, asystent rodziny, pracownicy socjalni),
- Zespół Interdyscyplinarny w Michałowicach,
- Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Michałowicach,
- Centrum Kultury i Promocji w Michałowicach,
- Komisariat Policji w Zielonkach z siedzibą w Krakowie,
- Szkołę Podstawową w Michałowicach,
- Szkołę Podstawową w Raciborowicach wraz z oddziałem przedszkolnym,

- Szkołę Podstawową w Więclawicach wraz z oddziałem przedszkolnym,
- Przedszkole Publiczne w Michałowicach,
- Niepubliczne Przedszkole „Promyczek” w Michałowicach,
- Niepubliczne Przedszkole „Kubusiowa Dolina” w Zdzieszawicach,
- Niepubliczne Przedszkole im. M. Montessori w Raciborowicach,
- Niepubliczne Przedszkole Językowe „Be Happy” w Michałowicach,
- Niepubliczne Przedszkole „Morska Kraina” w Kozierowie,
- Niepubliczny Żłobek „Morska Kraina” w Kozierowie,
- Niepubliczny Żłobek „Dolina Muminków” w Michałowicach,
- Niepubliczny Żłobek „Dolina Muminków II” w Więclawicach,
- Niepubliczny Żłobek Sportowo Językowy „FAIR PLAY” w Michałowicach,
- Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MEDEA” Spółka z o.o. w Michałowicach (Grupa Zdrowie)
- Bibliotekę Publiczną w Michałowicach z filiami w Raciborowicach i Więclawicach,
- Parafię w Michałowicach,
- Parafię w Raciborowicach,
- Parafię w Więclawicach Starych,
- stowarzyszenia i organizacje pozarządowe np. Stowarzyszenie Pozytywnej Aktywności, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział w Michałowicach, Stowarzyszenie Sportowo-Muzyczne Echo, Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych Wieniawa, Stowarzyszenie „Bez batuty”, Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Kulturalnych,
- kluby sportowe: Ludowy Klub Sportowy Michałowianka, Ludowy Klub Sportowy Polonia Wilczkowice, Ludowy Klub Sportowy Galicja Raciborowice, Parafialny Klub Sportowy Jakub w Więclawicach.

Ponadto rodziny i dzieci z gminy Michałowice mogą korzystać ze wsparcia instytucji spoza terenu gminy, m.in.:

- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krakowie,
- Specjalistycznej Poradni Psychologicznej - Pedagogicznej Powiatu Krakowskiego w Krakowie,
- Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Krakowie,
- Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Osób Dotkniętych Przemocą Domową w Krakowie,
- Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa - Śródmieścia w Krakowie Wydział III Rodzinny i Nieletnich,
- Filia 5 Wojskowego Szpitala Klinicznego w Krakowie, działająca w Węgrzyczkach,
- Poradnia Zdrowia Psychicznego Centrum Medyczne Eskulap w Iwanowicach,
- Poradnia psychologiczna dla dzieci Da Vinci w Korzkwi.

5. Analiza SWOT

Analiza SWOT opiera się na wspólnym usystematyzowaniu posiadanych informacji z danego obszaru, poprzez przyporządkowanie ich do jednej z czterech grup (mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia). Dzięki takiemu postępowaniu, z całego posiadanego zasobu informacji, zostają wyodrębnione i zidentyfikowane te, które są istotne strategicznie. Analiza SWOT bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego. W przypadku Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice stanowi ona efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu wspierania rodziny oraz

szans i zagrożeń, jakie przed nimi stoją. Pozwala oszacować potencjał oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Analiza SWOT została opracowana w celu oceny potencjału gminy Michałowice w zakresie wspierania rodziny oraz identyfikacji czynników wewnętrznych i zewnętrznych mających wpływ na skuteczność realizowanych działań. Wnioski płynące z analizy stanowią podstawę do określenia celów i kierunków działań Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2026–2028.

Tabela nr 34. Analiza SWOT systemu wsparcia rodziny funkcjonującego na terenie gminy Michałowice.

Lista mocnych stron (strenghts)	Lista słabych stron (weaknesses)
– funkcjonowanie spójnego lokalnego systemu wspierania rodziny – doświadczenie i stabilność instytucjonalna Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowicach – bieżące diagnozowanie sytuacji rodzin na terenie gminy Michałowice – rozwinięta współpraca międzyinstytucjonalna (GOPs, oświata, Zespół Interdyscyplinarny, GKRPA, Policja, Sąd) – zaangażowanie wielu podmiotów w działania na rzecz dzieci i rodziny, m.in. Zespół Interdyscyplinarny w Michałowicach, Punkt Wsparcia Rodziny w Michałowicach, Punkt Konsultacyjny w Michałowicach, Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach, Komisariat Policji w Zielonkach, zespoły szkół (pedagodzy szkolni, wychowawcy), przedszkola, ośrodek zdrowia, Biblioteka Publiczna i jej filie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Michałowicach, organizacje pozarządowe, kuratorzy sądowi, Klub Integracji Społecznej w Michałowicach, kluby sportowe – funkcjonowanie asystentury rodziny jako narzędzia wczesnej interwencji – wykwalifikowana i zaangażowana kadra pracowników pomocy społecznej oraz innych podmiotów działających na rzecz rodziny – realizowanie działań socjalnych i społecznych, przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży oraz dysfunkcjom rodzin – realizacja działań profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży i rodzin – dostępność usługi społecznej, jaką jest poradnictwo specjalistycznego w Punkcie Wsparcia Rodziny w Michałowicach i Punkcie Konsultacyjnym w Michałowicach (psycholodzy, prawnicy, asystent rodziny, psychoterapeuta/coach, terapeuta)	– narastające zjawisko wyuczonej bezradności (długotrwałego uzależnienia osób/rodzin od świadczeń pomocy społecznej) – brak możliwości skorzystania z pomocy lekarza psychiatry dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych na terenie Gminy – ograniczone zasoby kadrowe w obszarze specjalistycznego wsparcia (psychologia, terapia, mediacja) – wydłużający się czas oczekiwania na pomoc specjalistyczną – brak na terenie gminy placówek wsparcia dziennego – niski poziom aktywności klientów pomocy społecznej w zakresie tworzenia grup samopomocowych – rosnące obciążenie pracowników systemu pomocy społecznej i oświaty – szeroki zakres obowiązków przypisanych pracownikom socjalnym – trudności w docieraniu do części rodzin wymagających wsparcia – ograniczone możliwości lokalowe dla rozszerzania oferty wsparcia – niewielka liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy, pracujących na rzecz rodziny i dziecka – brak zainteresowanych osób chcących pełnić funkcję rodziny zastępczej lub rodzinnych domów dziecka – brak rodzin wspierających, o których mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej – ograniczone zasoby lokalowe w gminie (brak mieszkań socjalnych, ograniczona liczba mieszkań komunalnych), – brak odpowiedniej polityki medialnej i związanej z budowaniem systemu wspierania rodziny

– realizowanie działań z zakresu udzielania pomocy żywnościowej oraz dożywiania dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach – realizowanie projektów dot. organizacji wypoczynku letniego i zimowego – ogólnopolska Karta Dużej Rodziny – działalność Centrum Wolontariatu „Wkręcenie w Pomoc” w Michałowicach – bogata oferta zajęć pozalekcyjnych (sportowych, rozwijających zainteresowania -min. CKiP Michałowice, kluby sportowe)	
Lista szans (threats)	Lista zagrożeń (opportunities)
– wykorzystanie potencjału naukowego – możliwość nawiązania współpracy z krakowskimi uczelniami wyższymi – rozwój usług społecznych i socjalnych – podnoszenie kompetencji rodzicielskich poprzez warsztaty w ramach programu Szkoła dla Rodzica – możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację działań społecznych i usług społecznych – możliwość nawiązania systemowej współpracy z gminnymi organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami, w tym wizyty studyjne – możliwość zaimplementowania dobrych praktyk dotyczących standardów pracy z rodziną, – rosnące znaczenie w skali kraju polityki prorodzinnej, polityki senioralnej oraz działań skierowanych do osób z niepełnosprawnościami – rozwój sektora ekonomii społecznej – możliwość korzystania z dobrych praktyk, wypracowanych przez inne samorządy – wzrost świadomości społecznej w zakresie znaczenia wsparcia rodziny i zdrowia psychicznego – rozwój usług społecznych i socjalnych – możliwość wdrożenia i rozwoju nowych form pracy z rodziną (profilaktyka środowiskowa, warsztaty kompetencji rodzicielskich m.in. poprzez warsztaty w ramach programu Szkoła dla Rodziców i Wychowawców) – wykorzystanie narzędzi cyfrowych w pracy informacyjnej i edukacyjnej z rodzicami	– niekorzystne trendy demograficzne (spadek liczby urodzeń, starzenie się społeczeństwa) – narastające problemy zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży – dalsza decentralizacja zadań bez jednoczesnego przekazywania środków na ten cel – pogorszenie sytuacji gospodarczej kraju i/lub gminy – obwarowania formalno-prawne w zakresie pozyskiwania środków pozabudżetowych – trudności w zapewnieniu ciągłości i dostępności usług specjalistycznych – wzrost kosztów utrzymania rodzin oraz niepewność ekonomiczna – brak stabilności przepisów w zakresie wspierania rodziny i systemu pomocy społecznej oraz innych – zjawisko długotrwałego bezrobocia oraz marginalizacji społecznej osób bezrobotnych – zjawisko atomizacji rodziny, osłabienia więzi rodzinnych, hermetyzacja rodziny, przerzucanie odpowiedzialności za wychowanie i edukację dzieci na Państwo i instytucje – brak środków gminy z przeznaczeniem na wkład własny, niezbędny do realizacji projektów finansowanych ze środków zewnętrznych – ryzyko wypalenia zawodowego pracowników systemu wsparcia – przeciążenie systemu wsparcia w sytuacjach kryzysowych

6. Podstawy prawne i powiązania Programu z gminnymi dokumentami strategicznymi

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2026–2028 został opracowany w oparciu o obowiązujące przepisy prawa oraz dokumenty strategiczne określające kierunki polityki społecznej państwa i jednostek samorządu terytorialnego. Program stanowi realizację zadań własnych gminy w zakresie wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej i jest dokumentem wykonawczym o charakterze lokalnym.

Podstawą prawną opracowania Programu jest w szczególności ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która nakłada na gminę obowiązek opracowania i realizacji gminnego programu wspierania rodziny oraz podejmowania działań mających na celu zapobieganie sytuacjom kryzysowym w rodzinach, a także wspieranie ich w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Program uwzględnia również zapisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności art. 18, art. 48 oraz art. 71, które podkreślają szczególną ochronę rodziny, macierzyństwa i rodzicielstwa oraz obowiązek władz publicznych w zakresie udzielania pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej.

Istotne znaczenie dla realizacji Programu mają także przepisy ustawy o samorządzie gminnym, określające zadania własne gminy w zakresie zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym w obszarze pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia oraz profilaktyki społecznej.

Zakres działań przewidzianych w Programie pozostaje w ścisłym związku z przepisami ustawy o pomocy społecznej, regulującej zasady udzielania wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, oraz z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy domowej, określającą zadania gminy w zakresie ochrony osób doświadczających przemocy i podejmowania działań profilaktycznych.

Program uwzględnia również regulacje prawne dotyczące wsparcia finansowego rodzin, w tym przepisy ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, a także zadania gminy wynikające z ustawy – Prawo oświatowe, w zakresie zapewnienia dzieciom opieki, wychowania oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Działania podejmowane w ramach Programu pozostają zgodne z postanowieniami Konwencji o prawach dziecka, która określa fundamentalne prawa dzieci oraz obowiązki państwa i samorządu terytorialnego w zakresie ich ochrony i realizacji.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2026–2028 pozostaje spójny i komplementarny z lokalnymi dokumentami strategicznymi Gminy Michałowice, w szczególności z:

- strategią rozwoju gminy oraz innymi dokumentami planistycznymi o charakterze długofalowym,
- gminnymi programami z zakresu pomocy społecznej, przeciwdziałania przemocy domowej oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- dokumentami planistycznymi w obszarze edukacji i polityki oświatowej,
- innymi programami i strategiami realizowanymi przez gminę na rzecz dzieci, młodzieży i rodzin.

Program uwzględnia cele i kierunki działań określone w dokumentach strategicznych wyższego rzędu, w tym dokumentach krajowych i regionalnych, zapewniając spójność lokalnych działań z polityką społeczną państwa oraz województwa małopolskiego.

Realizacja Programu przyczynia się do osiągania celów określonych w gminnych dokumentach strategicznych poprzez wzmacnianie potencjału rodzin, rozwój lokalnego systemu wsparcia oraz podejmowanie działań

profilaktycznych i interwencyjnych na rzecz dzieci i ich rodzin. Program stanowi tym samym istotny element systemu planowania strategicznego Gminy Michałowice w obszarze polityki społecznej.

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2026 – 2030 został opracowany w oparciu o aktualnie obowiązujące akty prawne, jest spójny z ustawodawstwem krajowym oraz strategicznymi dokumentami obowiązującymi na terenie gminy Michałowice.

Wśród głównych aktów prawnych, których zapisy służą bezpośrednio lub pośrednio wspieraniu rodziny w różnych aspektach jej funkcjonowania, wskazać można następujące dokumenty:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o *wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 49, 1301),
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2809, z 2025 r. poz. 897),
- Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r., Nr 120, poz. 526),
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o *pomocy społecznej* (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1214, 1302),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2025r, poz.1673),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o *wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* (t.j. Dz. U. 2023 poz. 2151),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o *przeciwdziałaniu narkomanii* (t.j. Dz. U. z 2023 poz. 1939),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1576, z 2025 r. poz. 619, 1301),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2025 poz. 1338),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o *wsparciu kobiet w ciąży i ich rodzin „Za życiem”* (Dz. U. z 2024 poz. 1829),
- ustawa z dnia 5 grudnia 2015 r. o *Karcie Dużej Rodziny* (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1512),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o *świadczeniach rodzinnych* (t.j. Dz. U. z 2025 r., poz. 1208),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2025 r., poz. 438, 620).

Niniejszy Program jest również komplementarny z następującymi gminnymi dokumentami strategicznymi:

1. *Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Michałowice na lata 2025-2030*, przyjętą Uchwałą Nr X/86/2025 Rady Gminy Michałowice z dnia 27 stycznia 2025 r.
2. *Strategię Rozwoju Gminy Michałowice na lata 2021 – 2030*, przyjętą Uchwałą Nr XLIII/331/2021 Rady Gminy Michałowice z dnia 30 grudnia 2021 r.
3. *Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Dotkniętych Przemocą Domową dla Gminy Michałowice na lata 2026 – 2030*.
4. *Gminnym Programem Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2024-2026*, przyjętą Uchwałą Nr LXVIII/578/2024 Rady Gminy Michałowice z dnia 29 stycznia 2024 r.

7. Cele i zadania Programu Wspierania Rodziny

Gminny Program Wsparcia Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2026–2028 wyznacza cele oraz kierunki działań, których realizacja ma na celu wzmocnienie potencjału rodzin oraz rozwój lokalnego systemu wsparcia. Cele Programu zostały sformułowane w oparciu o przeprowadzoną diagnozę sytuacji rodzin, analizę zasobów lokalnych oraz analizę SWOT, z uwzględnieniem aktualnych uwarunkowań społecznych i demograficznych.

Program zakłada kontynuację dotychczasowych działań realizowanych w gminie Michałowice, przy jednoczesnym dostosowaniu ich zakresu i form do zmieniających się potrzeb rodzin oraz wyzwań współczesnej polityki społecznej.

Cel główny:

Wzmocnienie potencjału rodzin zamieszkujących gminę Michałowice poprzez rozwój spójnego, dostępnego i skutecznego lokalnego systemu wsparcia rodziny, sprzyjającego prawidłowemu wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewniającego dzieciom bezpieczne warunki rozwoju.

Cel główny Programu będzie realizowany poprzez poniższe cele operacyjne oraz zadania/działania:

Cel operacyjny I

Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie prawidłowego i odpowiedzialnego funkcjonowania rodziny

Cel ten ukierunkowany jest na wzmacnianie kompetencji rodzicielskich, promowanie pozytywnych wzorców wychowawczych oraz przeciwdziałanie zjawiskom zagrażającym prawidłowemu rozwojowi dzieci i młodzieży.

Zadania/działania:

1. Realizacja działań edukacyjnych i profilaktycznych skierowanych do rodziców, dzieci i młodzieży.
2. Prowadzenie kampanii informacyjnych dotyczących wychowania, zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży oraz przeciwdziałania przemocy domowej.
3. Wsparcie działań promujących wartości rodzinne oraz odpowiedzialne rodzicielstwo.
4. Współpraca z placówkami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi w zakresie działań profilaktycznych.
5. Rozwijanie lokalnych inicjatyw środowiskowych sprzyjających integracji rodzin.

Cel operacyjny II

Zapewnienie rodzinom z dziećmi kompleksowego wsparcia, w tym w sytuacjach trudnych i kryzysowych.

Cel ten koncentruje się na udzielaniu wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz na zapobieganiu konieczności umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.

Zadania/działania:

1. Upowszechnianie informacji o dostępnych na terenie gminy Michałowice formach wsparcia dla rodzin.
2. Rozwijanie i wzmacnianie pracy socjalnej oraz asystentury rodziny.
3. Zapewnienie dostępu do specjalistycznego poradnictwa i interwencji kryzysowej.
4. Udzielanie wsparcia finansowego i pozafinansowego rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.
5. Podejmowanie działań interwencyjnych w sytuacjach zagrożenia dobra dziecka.
6. Współpraca z instytucjami i służbami działającymi na rzecz dzieci i rodzin.
7. Wsparcie rodzin w procesie wychodzenia z kryzysu oraz wzmacnianie ich samodzielności.

Cel operacyjny III

Budowanie i wzmacnianie lokalnego systemu wspierania rodziny

Cel ten zakłada rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz koordynację działań podejmowanych na rzecz dzieci i rodzin na terenie gminy Michałowice.

Zadania/działania:

1. Wzmacnianie współpracy pomiędzy jednostkami organizacyjnymi gminy, placówkami oświatowymi, służbami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze wsparcia rodziny.
2. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób pracujących z rodzinami.
3. Rozwijanie lokalnej oferty usług społecznych skierowanych do rodzin z dziećmi.
4. Monitorowanie potrzeb rodzin oraz dostosowywanie działań do zmieniających się uwarunkowań.
5. Doskonalenie systemu monitoringu i ewaluacji działań Programu Wspierania Rodziny.

Cele i kierunki działań określone w Programie stanowią podstawę do opracowania szczegółowego harmonogramu realizacji Programu, obejmującego zadania, podmioty odpowiedzialne oraz wskaźniki realizacji.

8. Harmonogram realizacji *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2026 – 2028*

Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2026–2028 odbywać się będzie w oparciu o przyjęty harmonogram działań, uwzględniający cele Programu, zadania przewidziane do realizacji, podmioty odpowiedzialne oraz zakładane wskaźniki realizacji. Harmonogram ma charakter ramowy i stanowi podstawę do planowania działań w poszczególnych latach obowiązywania Programu

	ZADANIE/DZIAŁANIE	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY I PARTNERZY	TERMIN REALIZACJI
Cel operacyjny I - Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie prawidłowego i odpowiedzialnego funkcjonowania rodziny				
Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie prawidłowego i odpowiedzialnego funkcjonowania rodziny	Realizacja działań edukacyjnych i profilaktycznych skierowanych do rodziców, dzieci i młodzieży	- liczba działań edukacyjnych, profilaktycznych - liczba uczestników	GOPS Michałowice placówki oświatowe organizacje pozarządowe	2026-2028 min. raz w roku
	Prowadzenie kampanii informacyjnych dotyczących wychowania, zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży oraz przeciwdziałania przemocy domowej	- liczba kampanii - liczba materiałów informacyjnych	GOPS Michałowice placówki oświatowe GKRPA Michałowice ZI Michałowice	2026-2028 min. raz w roku

	Wspieranie działań promujących wartości rodzinne oraz odpowiedzialne rodzicielstwo	- liczba inicjatyw - liczba rodzin objętych działaniami	GOPS Michałowice placówki kultury placówki oświatowe NGO	2026-2028
	Współpraca z placówkami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi w zakresie działań profilaktycznych	- liczba działań - liczba porozumień/umów	GOPS Michałowice placówki oświatowe GKRPA Michałowice ZI Michałowice NGO	2026-2028
	Rozwijanie lokalnych inicjatyw środowiskowych sprzyjających integracji rodzin	- liczba inicjatyw lokalnych	GOPS Michałowice UG Michałowice CKiP Michałowice placówki oświatowe NGO	2026-2028
Cel operacyjny II – Zapewnienie rodzinom z dziećmi kompleksowego wsparcia, w tym w sytuacjach trudnych i kryzysowych				
Zapewnienie rodzinom z dziećmi kompleksowego wsparcia, w tym w sytuacjach trudnych i kryzysowych	Upowszechnianie informacji o dostępnych na terenie gminy Michałowice formach wsparcia dla rodzin	- liczba artykułów/informacji - liczba materiałów promocyjnych z aktualną ofertą wsparcia	GOPS Michałowice placówki oświatowe	2026-2028 na bieżąco
	Rozwijanie i wzmacnianie pracy socjalnej oraz asystentury rodziny	- liczba rodzin objętych pracą socjalną - liczba rodzin objętych asystenturą	GOPS Michałowice	2026-2028 na bieżąco
	Zapewnienie dostępu do specjalistycznego poradnictwa i interwencji kryzysowej	- liczba porad - liczba osób korzystających	GOPS Michałowice Punkt Wsparcia Rodziny w Michałowicach Punkt Konsultacyjny w Michałowicach	2026-2028 na bieżąco

	Udzielanie wsparcia finansowego i pozafinansowego rodzinom w trudnej sytuacji życiowej	- liczba rodzin objętych wsparciem - liczba wypłaconych świadczeń - liczba rodzin z małoletnimi dziećmi korzystających z pomocy finansowej w ramach systemu pomocy społecznej - liczba świadczeń rodzinnych - liczba świadczeń z funduszu alimentacyjnego - liczba dzieci objętych dożywianiem w postaci gorącego posiłku w szkole - liczba dzieci, na które przyznano zasiłki na zakup żywności - liczba osób którym przyznano zasiłki na zakup żywności - liczba dzieci objętych wsparciem w postaci organizacji wypoczynku letniego lub zimowego - liczba udzielonych stypendiów szkolnych o charakterze socjalnym - liczba rodzin objętych działalnością Centrum Wolontariatu w Michałowicach „Wkręcenie w Pomoc”	GOPS Michałowice GKRPA Michałowice Centrum Wolontariatu w Michałowicach „Wkręcenie w Pomoc”	2026-2028 na bieżąco
	Podejmowanie działań interwencyjnych w sytuacjach zagrożenia dobra dziecka	- liczba interwencji- interwizji z asystentem - liczba grup diagnostyczno-pomocowych - liczba formularzy Niebieskie Karty cz. A - liczba dzieci odebranych w ramach art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej	GOPS Michałowice ZI Michałowice GKRPA Michałowice Komisariat Policji w Zielonkach ochrona zdrowia placówki oświatowe sąd	2026-2028 na bieżąco
	Współpraca z instytucjami i służbami działającymi na rzecz dzieci i rodzin	- liczba działań międzyinstytucjonalnych	GOPS Michałowice ZI Michałowice GKRPA Michałowice Komisariat Policji w Zielonkach ochrona zdrowia placówki oświatowe sąd	2026-2028 na bieżąco
	Wspieranie rodzin w procesie wychodzenia z kryzysu oraz wzmacnianie ich samodzielności	- liczba rodzin, które zakończyły wsparcie w ramach usługi asystenta rodziny - liczba rodzin, w których zakończono procedurę „Niebieskie Karty”	GOPS Michałowice ZI Michałowice	2026-2028 na bieżąco

Cel operacyjny III – Budowanie i wzmacnianie lokalnego systemu wspierania rodziny

Budowanie i wzmacnianie lokalnego systemu wspierania rodziny	Wzmacnianie współpracy pomiędzy jednostkami organizacyjnymi gminy, placówkami oświatowymi, służbami i organizacjami pozarządowymi	- liczba spotkań interdyscyplinarnych - liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego w Michałowicach - liczba posiedzeń GKRPA Michałowice - liczba wspólnych inicjatyw (np. szkolenia, projekty)	UG Michałowice GOPS Michałowice ZI Michałowice GKRPA Michałowice Komisariat Policji w Zielonkach ochrona zdrowia placówki oświatowe NGO sąd	2026-2028 na bieżąco
	Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób pracujących z rodzinami	- liczba szkoleń, warsztatów, kursów - liczba przeszkolonych pracowników - liczba godzin superwizji - liczba osób uczestniczących w superwizji	GOPS Michałowice UG Michałowice ZI Michałowice placówki oświatowe	2026-2028
	Rozwijanie lokalnej oferty usług społecznych skierowanych do rodzin z dziećmi	- liczba usług (np. Punkt Wsparcia Rodziny, Punkt Konsultacyjny, Szkoła dla Rodziców i Wychowawców) - liczba nowych usług	UG Michałowice GOPS Michałowice	2026-2028
	Monitorowanie potrzeb rodzin oraz dostosowywanie działań do zmieniających się uwarunkowań	- liczba analiz, aktualizacji działań - liczba spotkań interwizyjnych pracowników GOPS Michałowice	GOPS Michałowice ZI Michałowice	2026-2028
	Doskonalenie systemu monitoringu i ewaluacji działań Programu Wspierania Rodziny	- liczba sprawozdań (CAS, sprawozdania własne GOPS) - liczba ocen z realizacji Programu	GOPS Michałowice	2026-2028, min. raz w roku

* GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

* COE – Centrum Obsługi Edukacji

* CKiP – Centrum Kultury i Promocji

* GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

* ZI – Zespół Interdyscyplinarny

9. Podmioty realizujące działania w ramach Programu

Gminny Program Wsparcia Rodzina dla gminy Michałowice na lata 2026-2028 obejmuje różne formy działań profilaktycznych i pomocy świadczonej na rzecz rodzin z małoletnimi dziećmi, ze szczególnym uwzględnieniem tych mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zakładając zintegrowanie i synchronizację zadań samorządu lokalnego z działaniami innych podmiotów, w tym organizacji pozarządowych, kościołów, fundacji, stowarzyszeń, rad sołeckich i innych, które działają na rzecz rodzin i dzieci.

Podmioty uczestniczące w realizacji działań określonych w niniejszym Programie to:

- 1) jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego działające na rzecz wsparcia rodziny w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w tym głównie:
 - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach, wraz z funkcjonującymi w jego strukturach Punktem Wsparcia Rodziny w Michałowicach, Punktem Konsultacyjnym w Michałowicach, Klubem Integracji Społecznej w Michałowicach, Centrum Wolontariatu w Michałowicach oraz Klubami Seniora w Młodziejowicach i Maślomięcej,
 - Centrum Obsługi Edukacji w Michałowicach,
 - Centrum Kultury i Promocji w Michałowicach,
 - Biblioteka Publiczna w Michałowicach i jej filie.
- 2) placówki oświaty mające bezpośredni kontakt z dziećmi i młodzieżą oraz ich opiekunami, w tym:
 - Szkoła Podstawowa w Michałowicach,
 - Szkoła Podstawowa Więclawicach Starych wraz z oddziałami przedszkolnymi,
 - Szkoła Podstawowa w Raciborowicach wraz z oddziałami przedszkolnymi,
 - Publiczne Przedszkole w Michałowicach
 - Niepubliczne Przedszkole „Kubusiowa Dolina” w Zdziśławicach,
 - Niepubliczne Przedszkole im. M. Montessori w Raciborowicach,
 - Niepubliczne Przedszkole „Promyczek” w Michałowicach,
 - Niepubliczne Przedszkole Językowe „Be Happy” w Michałowicach,
 - Niepubliczne Przedszkole „Morska Kraina” w Kozierowie,
 - Niepubliczny Żłobek „Dolina Muminków” w Michałowicach,
 - Niepubliczny Żłobek „Morska Kraina” w Kozierowie,
 - Niepubliczny Żłobek „Dolina Muminków II” w Więclawicach,
 - Niepubliczny Żłobek Sportowo Językowy „FAIR PLAY” w Michałowicach,
 - poradnie psychologiczno-pedagogiczne.
- 3) inne podmioty działające na rzecz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, m.in.:
 - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Michałowicach,
 - Zespół Interdyscyplinarny w Michałowicach,
 - sądy,
 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krakowie,
 - organizacje pozarządowe,
 - ochrona zdrowia,
 - kluby sportowe,
 - kościoły i związki wyznaniowe.

Sprawne funkcjonowanie gminnego systemu wspierania rodziny zakłada koordynację i spójność działań, w tym dobry przepływ informacji między wymienionymi powyżej partnerami.

Pełna realizacja wyznaczonych celów jest uzależniona od stopnia zaangażowania tych podmiotów w stworzenie systemu umożliwiającego rodzinie uzyskanie specjalistycznego wsparcia i niezbędnej pomocy, by sama stawała się niezależna, wydolna i zaradna.

10. Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny

Źródłem finansowania działań własnych Gminy Michałowice, ujętych w *Gminnym Programie Wspierania Rodziny dla Gminy Michałowice na lata 2026 – 2028* jest budżet Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem kwot ujętych w Wieloletniej Prognozie Finansowej.

Wśród innych źródeł finansowania wskazać można m.in.:

- środki krajowe pochodzące z budżetu państwa (np. w ramach realizacji zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, środki programów krajowych),
- środki finansowe pochodzące z funduszy zewnętrznych, w tym funduszy krajowych i europejskich,
- udział finansowy/ rzeczowy partnerów lokalnych i ponadlokalnych, krajowych i zagranicznych we wspólnie podejmowanych inicjatywach – adekwatny do posiadanych możliwości oraz korzyści osiągniętych dzięki współdziałaniu,
- inne środki pozyskane zgodnie z obowiązującymi przepisami.

11. Monitoring i ewaluacja Programu

Monitoring i ewaluacja Programu Wspierania Rodziny mają na celu bieżącą ocenę stopnia realizacji zaplanowanych działań, efektywności podejmowanych form wsparcia oraz identyfikację potrzeb w zakresie ewentualnych zmian lub uzupełnień Programu. Proces ten służy zapewnieniu spójności działań podejmowanych przez Gminę oraz ich dostosowaniu do zmieniających się potrzeb rodzin.

Monitoring Programu prowadzony jest w sposób ciągły, w oparciu o:

- analizę realizacji zaplanowanych działań,
- osiągnięte wskaźniki realizacji celów,
- dane statystyczne i sprawozdawcze będące w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz innych podmiotów realizujących Program.

Monitoring ma charakter coroczny i obejmuje analizę działań zrealizowanych w danym roku kalendarzowym. Wyniki monitoringu stanowią podstawę do oceny skuteczności podejmowanych działań oraz planowania działań na kolejne okresy. Informacje uzyskane w ramach monitoringu Programu wykorzystywane są do sporządzenia corocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny, które Wójt Gminy przedstawia Radzie Gminy w terminie do dnia 31 marca każdego roku za rok poprzedni, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Sprawozdanie zawiera w szczególności opis zrealizowanych działań, ocenę ich skuteczności oraz wskazanie potrzeb w zakresie wspierania rodziny.

Ewaluacja Programu ma na celu ocenę stopnia osiągnięcia założonych celów, skuteczności zastosowanych rozwiązań oraz ich wpływu na sytuację rodzin objętych wsparciem. Ewaluacja przeprowadzana jest:

- w sposób bieżący – w ramach corocznego monitoringu,
- kompleksowo po zakończeniu okresu obowiązywania Programu jako podsumowanie jego realizacji.

Wyniki ewaluacji końcowej stanowią podstawę do opracowania kolejnego Programu Wspierania Rodziny.

Wnioski wynikające z monitoringu i ewaluacji Programu mogą stanowić podstawę do:

- modyfikacji sposobu realizacji działań,
- wprowadzania zmian w Programie w trakcie jego obowiązywania,
- określania kierunków rozwoju lokalnego systemu wspierania rodziny w kolejnych latach.

Monitoring realizacji Programu prowadzony będzie przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowicach, w oparciu o przyjęte wskaźniki realizacji zadań. Ocena realizacji Programu dokonywana będzie w formie okresowych sprawozdań, które stanowić będą podstawę do ewentualnych modyfikacji działań.

12. Podsumowanie

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2026–2028 dla Gminy Michałowice został opracowany jako kompleksowy dokument strategiczny, którego **celem głównym jest wzmocnienie potencjału rodzin zamieszkujących gminę Michałowice poprzez rozwój spójnego, dostępnego i skutecznego lokalnego systemu wsparcia rodziny, sprzyjającego prawidłowemu wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewniającego dzieciom bezpieczne warunki rozwoju.** Program opiera się na założeniu, że pomoc rodzinie powinna mieć charakter wczesny, kompleksowy i dostosowany do indywidualnych potrzeb, a podejmowane działania powinny w pierwszej kolejności zmierzać do wzmacniania zasobów rodzin oraz zapobiegania eskalacji problemów.

Realizacja celu głównego Programu odbywa się poprzez **trzy wzajemnie powiązane cele operacyjne**, odpowiadające kluczowym obszarom lokalnej polityki wspierania rodziny. **Cel operacyjny I – Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie prawidłowego i odpowiedzialnego funkcjonowania rodziny** ukierunkowany jest na wzmacnianie kompetencji rodzicielskich, promowanie pozytywnych wzorców wychowawczych oraz przeciwdziałanie zjawiskom zagrażającym prawidłowemu rozwojowi dzieci i młodzieży. Działania podejmowane w ramach tego celu mają charakter edukacyjny i profilaktyczny oraz sprzyjają budowaniu postaw odpowiedzialnego rodzicielstwa i integracji środowiska lokalnego.

Cel operacyjny II – Zapewnienie rodzinom z dziećmi kompleksowego wsparcia w sytuacjach trudnych i kryzysowych koncentruje się na udzielaniu pomocy rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz na zapobieganiu konieczności umieszczania dzieci w pieczy zastępczej. Realizacja tego celu obejmuje rozwój pracy socjalnej i asystentury rodziny, zapewnienie dostępu do specjalistycznego poradnictwa i interwencji kryzysowej, podejmowanie działań interwencyjnych w sytuacjach zagrożenia dobra dziecka oraz wspieranie rodzin w procesie wychodzenia z kryzysu i wzmacniania ich samodzielności.

Cel operacyjny III – Budowanie i wzmacnianie lokalnego systemu wspierania rodziny zakłada rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz koordynację działań podejmowanych na rzecz dzieci i rodzin na terenie Gminy Michałowice. Cel ten realizowany jest poprzez wzmacnianie współdziałania jednostek organizacyjnych gminy, placówek oświatowych, służb i organizacji pozarządowych, podnoszenie kompetencji kadr, rozwijanie lokalnej oferty usług społecznych oraz systematyczne monitorowanie potrzeb rodzin.

Program ma charakter dokumentu otwartego, umożliwiającego elastyczne reagowanie na zmieniające się potrzeby mieszkańców Gminy Michałowice oraz uwarunkowania społeczno-ekonomiczne regionu małopolskiego. Przyjęte rozwiązania w zakresie monitoringu i ewaluacji zapewniają bieżącą ocenę stopnia realizacji celów operacyjnych oraz umożliwiają formułowanie wniosków służących dalszemu doskonaleniu lokalnej polityki wspierania rodziny.

Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2026–2028, przy zachowaniu zasady pomocniczości oraz poszanowania godności osób objętych pomocą, przyczyni się do wzmocnienia potencjału rodzin zamieszkujących na terenie Gminy Michałowice, poprawy warunków rozwoju dzieci oraz budowania spójnego, efektywnego i odpowiedzialnego lokalnego systemu wsparcia rodziny.

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49), do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja gminnego programu wspierania rodziny. Realizując ten obowiązek, opracowano Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2026–2028 dla Gminy Michałowice.

Program stanowi **kontynuację dotychczasowych działań** prowadzonych w ramach wcześniejszego Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2023-2025, uwzględniając doświadczenia z jego realizacji oraz aktualne potrzeby rodzin zamieszkujących Gminę Michałowice. Zachowanie ciągłości działań pozwala na dalsze wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia rodziny.

Celem głównym Programu jest **wzmocnienie potencjału rodzin poprzez rozwój spójnego, dostępnego i skutecznego lokalnego systemu wspierania rodziny**, sprzyjającego prawidłowemu wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewniającego dzieciom bezpieczne warunki rozwoju. Realizacja Programu opiera się na trzech celach operacyjnych, obejmujących działania profilaktyczne, wsparcie rodzin w sytuacjach trudnych i kryzysowych oraz rozwój współpracy i koordynacji działań podmiotów działających na rzecz rodziny.

Koordynację realizacji Programu powierzono Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Michałowicach.

Przyjęcie niniejszej uchwały jest zasadne i niezbędne dla zapewnienia ciągłości i skuteczności działań Gminy Michałowice w zakresie wspierania rodziny.